

میرزا عامر بیگ

قصہ کہانی

مرزا حامد بیگ

پاکستان نخبی ادبی بورڈ۔ ۵۸ لارنس روڈ۔ لاہور

قصہ کہانی

(افسانے)

بنجم حسین سید ولے

پہلی گل

کہا نیاں دی اید ساڈی تہی کتاب ہے۔ ایس توں پہلاں بورڈ ولوں
دو کتاباں — "اکبر لہوری دی" "اکبر کہانیاں" ر، حنیف بادادی
پتھننے دی موت چھاپیاں جا چکیاں ہن۔

مرزا حامد بیگ کہانی تھیر وچ کوئی نواں ناں نہیں۔ ایہناں دیاں
ہتھیاں لتے اردو کہانیاں چنگے چنگے معیاری رسالیاں وچ چھپ کے
پارکھاں توں سراہنا کھٹ چکیاں ہن۔ اردو کہانیاں دی کتاب "گتہ
کلمات" چھپ چکی ہے۔

مرزا حامد بیگ دیاں دھیرے کہانیاں وچ ادبناں دی اپنی جوہ دا
آلا دھارا پیریا لہجدا ہے۔ کہانیاں دے تائے میٹے وچ دھرتی، بولی تے
لوک لتے ادبناں دا وسیب انج اک بک جتھی گیا ہے کہ مرزا حامد بیگ

دی سنبھال بن گیا ہے۔ ایس گئی توں اوہناں دے علامتاں دے سمجھنے نظام
 نے ہر وی اکھڑوین دکھ دتی ہے۔ مہن کسے کہانی اُتے اوہناں دانال نہ
 دی سجیا ہر دے تد دی اسیں سبب ای سیہاں سکدے ہاں کہ امیہ کس کہانی
 کار دی سوچ دا بٹاس ہے کہانیاں دا امیہ نہاں راستے نوکلا پن اوہناں توں
 ہائی کہانی کاراں توں وکھراوند ہے اُتے اوہناں دی اڈری ہوند دی
 سوہند دیندا ہے۔

اک ہور گل: مرزا حامد بیگ امیہ کہانیاں اپنی جی ہی بولدی وچ لکھیاں
 ہن کچھ پڑھن پاراں توں امیہ اوپری جاپسی۔ سائنس ایہناں کہانیاں دے
 لسانی ڈھانچے دا انگ نکھیر کر کے کئی اجیے مٹے ساہتے لیا سکدے ہن،
 جیہناں ول کسے گریمرن دا ابے دھیان نہیں گیا۔

محمد آصف خاں

ویروا

- ۱۔ از لای توں ہکا کائی ۱۳
- ۲۔ ایک تھوڑ کتاب
 انجیرالی نظر کتاب فیس یک گروپ کتب خانہ میں ۲۱
- ۳۔ گھوڑا کر دی گئی یہ چہ
 <https://www.facebook.com/groups/1144796425720955/?ref=share> ۲۹
- ۴۔ آواز ان
 0307-2128068 ۳۷
- ۵۔ حکم جمانہ
 @Stranger ۴۷
- ۶۔ سانگی استادان فی یک رات ۵۷
- ۷۔ قصہ کہانی ۷۵
- ۸۔ بگئے بگئے دکھ ۸۱
- ۹۔ دستہ بندی ۸۹
- ۱۰۔ رات - یک ۹۹

۱۱- رات - دو

۱۲- بُرجِ عقرب

۱۳- گل

ایسہ کہانیاں

میں پیروں پیر وانا ، جرنیل سرکاش نے تل تل گئی ہوئی
رنجی روڑی تے آپے خاکی وجود آں دھوکنا ، ساہوں ساہ
آنا واں پیا ۔

ہرے تے کوکئی کچیاں فی چادر سنبھالیاں نہیں سنبھیلنی ۔
ویکھ نہیں کوہاں تا پینڈا کھوٹا کرنا ، راہے وچ آں ، مانہہ
کچھ پھر ہور اڈیک ۔ میں آنا واں پیا ۔

مانہہ پتہ اسے ، میری واں اُس تک نہیں پہنچنی ۔ برے میں
کیہ کراں ، کوئی ہودے جیہڑا اُساں وچ کے ٹھم گھنے ۔ اوہ
میری ماہ تک تک کے بار گیا ہوئی ، مانہہ لگتا اسے جیوں اُس
بتہ گھدی اسے کہ آج توں بعد میرا موٹہ بہا تدرہ اُس تے
حرام اسے ۔

نوٹ : شیر شاہ سوری روڈ ۔

نوٹ : میرے گرائی "گمے" تا کوئی پک بتدہ ۔

مانہہ ٹورن ویٹے ، اُس ایہا کچھ ای آکھیا ہیا ۔ اُس آکھیا ہیا
 کہ جے تے دیہاڑے اوو ، پُچپ پچیتی آبادی چوں رُکل کے اُس
 نگی جاگھاں تک آویسی ، تے اُس آکھا ہیا کہ نماشاں توں پہلوں
 جے پیٹج گیا ایں ، تاں قایہا ۔

ہیں اُساں اگلی گھل نہیں کرن دتی ہئی ۔

ہیں جانا ، اُس نا آکھا پتھر تے بیک اے ۔ اس کر کے
 ہیں اُس تک پہنچنے نا جتن کرنا ۔ کوئی ہووے جیہڑا اُساں ونج
 کے ٹم گھنے ، اُساں دتے کر میں اجلا ماہ وچ آں ۔ برے لہجا
 کون ہووے ؟

برے تے کوکئی دھپاں لی چارہ سنبھالیاں نہیں سنبھلینی ۔

سڑکاں نے دوہاں پاسے بادلیاں نے سٹھے پانی پی کے مسافر
 کن لوصیٹ کے گھوک کتے ہوئے ۔

اس پیروں پیر داٹے نی کون کُٹے ۔ جیہڑا آپٹے وجود آں

دھر کنا

مزا عام جیگ

ازلاں توں ہکا کپانی

ایسہ گرمیاں فی ہک کوکھی دوپہاں تا قسطہ اے ۔
 ساری دیہاڑی تیز گرم نو چلنی رہی ہئی ۔ گراہیں رنیاں
 ڈنگیاں تریڑیاں گھیاں دپج مٹی پاھن آر اوڈنی پھرتی ہئی ، تے
 آہٹے دپج ہال اتڈھ چھوڑ گئی ہئی ۔

اُس بھری بھری آبادی دپج ہکا لوہا گڑی ای ہئی بیہری آپٹے
 گھرچوں باہر نکل آئی ہئی ۔ ایسہ گل اُس فی روز دیہاڑی سنے
 برخلاف ہئی ، برسنے جوی ۔

بس وت رکیہ ہیا ، ہر پاسے شہد کلارا پے گیا ۔
 اس فساد فی بنیاد رکیہ ہئی ، کچھ پتہ نہیں لگا ۔ ایسا کچھ ای
 سنٹے دپج آیا اے کہ ادہ ہک گڑی ہئی
 ہئی کہ ہک منٹکی گھوڑی وانگر کتیا ہویا وجود ہیا ۔

اُس بنیاں ہرٹی وانگن اکھیاں ، پتلا مناسب نمک ، گھدا مٹنی
تے مراچی وانگن گردن ہٹی ۔ اُس تا سوچھ تھراں پچ مٹن نہیں
ہیا ۔ کہ ہرٹی ہٹی ہرٹی ، جیہڑی ساری آبادی وچ دوڑن پھرنی ہٹی
تے جساں تک کے دل دھڑکا تھل ویٹے ہے ۔

سارے اُس تک تک چھنے ہے ۔ اُس نے ساہے مال
سارا جگ ساہ گھینا ہیا ، اُس تا اکھا کوئی مال نہیں سکنا ہیا ، تے
اُس فی مرنی ساریاں فی مرنی ہٹی ۔

برے اُس تا انجام کچھ چنگا نہیں ہویا ۔

اوہ سولہویں سال وچ ہٹی جدوں بدنام ہوئی اے ۔

بتلا پاکھا جیہا راجہ ۔۔۔۔۔ جس بنیاں اجے مے ، مس
پٹھیاں ہیاں ۔ اللہ جانے کتنی مدت توں اُس گڑی اں آئیاں
وینیاں ، ہسٹیاں کھیڈنیاں پیا سکنا ہیا ۔ برے اُس دیہاڑے
اوہ رہ نہیں سکیا ۔

تے اوہ مقدریاں فی کھوٹی ، آپٹے گھرنے چوں نکل آئی ہٹی ۔

اُس کوکھی دھتیاں پچ راجہ اگے دھیا ۔ اوہ اُساں کچھ
اکھا سُنا چاہتا ہیا ، برے کچھ بی تاں اگھ نہیں سکیا ہیا ۔
گل لگ سٹگی ہٹی تے سکھن دلا بی کوئی نہیں ہیا ۔ برے
خدا جانے کیہیوں ساریاں تک گھدا ۔

میں جدوں کہانی چھوہی اے ، تہاں تہاں واں دس

چکا واں کہ اوہ گڑی ، ہر پاتے ہسٹنی کھیڈنی پھرنی ہٹی ۔ اُس تا
اکھا کوئی مال نہیں سکنا ہیا تے اُس فی مرنی ساریاں فی

سیاں ہکی دوسے داییں مُک مُک کے کیا ۔
 کیسے ، نیکے فی ہاں وچ ہاں ملائی تے نیکے فی تصدیق
 تاجے کر دئی ۔

ہویا کیہ ہیا ؟

ایہہ جانشے فی کسی آن کیہ پئی ہوئی ہئی ۔
 برے ایہہ حقیقت اے کہ کوئی نا سولہواں سل ہیا ،
 بعدوں اوہ بدنام ہوئی اے ۔

اُس نا اکھا کوئی مال نہیں سکنا ہیا ، برے اُس دیہاڑے
 اُس فی کسی نہیں سئی ۔ اوہ آمئی اڈی فی جاگھاں پچ ٹپ مرٹا
 مشگنی ہئی ۔

وت کسی اُسلں ہاتھواں کوون ٹم گبرا ہیا تے اُسلں اُس
 نے گمرے تک چوٹن سارا گراں آیا ہیا ۔
 اُس دیہاڑے توں بعد اوہ آپٹے گمرے نے ہنیرے پچ
 ہنیرا بن گئی ۔ وت اُسلں کسی نہیں کیا ۔

اُس توں بغیر آبادی جیوں ویران ہو کے رہ گئی ۔ ساری
 آبادی تہاں اُسلں تک تک چینی ہئی ۔ اُس نے ساہ تہاں سارا
 جگ ساہ گینا ہیا ۔

برے بعدوں اِس گلاں فی لوکاں واں خبر ہوئی اے
 تہاں اوہ ہنیرے وچ ہنیرا بن چکی ہئی ۔

کیسے نیکے تے تاجے سر جوڑے ، تہاں بدھرے راجے اُن
 دھوٹنا شروع کیتا گیا ۔ ہُن تک اوہ خدا جائے کتھے پچھا رہیا ۔

دُتے نے شور سُکارے توں بعد راتی تا اخیرا پہر ہوسی جدوں
وہ ساریاں کولوں پُچھتا پُچھتا جرنلی سڑکاں واں چڑھ گیا ۔
زمانے لنگ گئے ، اُس فی کوئی خبر نہ آئی ۔

بیچیاں اُس نال نفرت کرنی آپیاں وڈیاں کولوں بسکی ، تے
وڈے اُس نال نفرت کرنے ، مونہاں چوں تھکاں اڈاسے ،
منہا چٹکا کھنہ گھر گئے ۔

راجے ، کسب ای کچھ ایہا کیتا ہیا ۔ سارے حریان ہٹے ۔
اُس نا جرم آپے پرایاں نے وہم خیال توں بی باہر ہیا ۔ جیہڑا
سُننا ہیا ، کھوتے ناکھوتا رہ وینا ہیا ۔

برے جدوں سارے طیش وچ آکے اُٹھ کھوتے ہئے
تاں اوہ غیب ہیا ۔ بہوں دھوڑا میں ، تلے فی زمی اُتے تے
اُتے فی زمی تلے کر وٹی میں ، برے اُس فی خبر نہیں ملی ۔
مڈتاں لگہ گئیاں ۔ لوک بھل بھلا گئے ۔

ہلکی دیہاڑے پتہ لگا کہ راجہ گلا گیا اے ۔
نُون
فٹکا ہویا ۔

اُس فی موتو فی خبراں نیاں مڈے کڑیاں نے مغزاں وچ
اُس وری ہوئی یادی تا پاسا پرت وُتا ۔ برے ادبناں نیاں
مڈے کڑیاں واں گدیاں دیلیاں نے اُس رقتے نال کیہ
دلیپی ہو سکنی ہئی ۔

ہلکی ادھے یڑاٹے بندے ، راجے فی موتو فی خبر سُنی تے
آپنے واٹنگن کسی مڈے مٹھڑے کولوں پُچھیا :

”ایہہ راجے نا اصل قصہ کیرہیا؟“

کئی ایہیا نہیں ہیا چہڑا اکھیاں ڈٹھئی سُناوے آ۔ بس
سُنی سُنائی ہئی کہ ادہ پک گرمیاں نذر کڑکتی دوپہر ہئی، جدوں یکے
یکے تے تلبے سر جوڑے ہئے۔ تے ایہہ بی کہ شور شکار
بہوں ہیا، تے ”مندا چٹھا“ جڑاں کر گیا ہیا۔ لوک اکھٹے
ہونے لگے ہئے تے بس۔۔۔۔۔

وت کسی اُس نشئی سنگے آں یاد کیتا، چساں دیکھ کے
ساما بگ گیتا ہیا۔

اُدھر آپٹے ہنیرے گھر وچ اُس بی سن گدا:

”راجہ گذر گیا۔۔۔۔۔ خون تھکنا ہویا۔“

تہ ادہ ڈڑیاں نا کلکار تے جھڑیاں نی سُٹ، چھاٹ سُٹنی،
باہر نکل آئی۔

اُس مکن وچ نکل کے ہر آدن باون والے آں کھیار کھیار
کے کسپا:

”لوک، دے لوک۔۔۔۔۔ میرا سولہوں سال ہیا نیں جدوں
ادہ ناموڈ، مانہہ اُس دُنیا مے موہیں تے ہکل چھوڑ سکے
نس کلا ہیا۔ اخیر گذر ای گیا۔۔۔۔۔ خون تھکنا ہویا۔“

”کون گذر گیا اے؟“

نویں زمانے نے ٹمے گڑیاں واں دے نے بارے چ
گک پتہ نہیں ہیا۔ ادہتاں تن اُس توں عزت کئی آپہنے
وڈیاں کولوں سکی ہئی۔

بُن اود بتیرے وچ بتیرا ، بڑیاں نا کھکار تے بھڑیاں نی
 نڈر ، ہر پاسے 'نماہ شہاد' بہتی پھرتی اے ۔ اُس کوں
 مسکاں نے ہلے اٹھنے دی۔

اود جس گھر لے جُہے تے دتج بہتی اے ، گھار اُجاڑ کے
 رکہ دینی اے ۔

کون اے جیڑا اُس نا ساہنا کرے ؟
 گند پکئی ، تے ٹھنا نا جدر واک پانی پیساں ؟
 آبادی اُجڑ کے رہ گئی اے ۔

یکھے ٹیکے تے تابے نے عبادتیاں تے جوائیاں پٹیاں
 اڈنیاں دُن ، تے اود رکہ واری دت سر جوڑ کے بیٹھے ہوئے ۔

اخیر لا کیت

اس گلاں والی جہوں چر ہو گیا اسے ۔

میں بٹھا جیہا ہیاں تے ادھ حیران کر دیوے والے دیہاڑے ہئے ۔
میں آج ادھناں دیہاڑیاں یاد کرتاں میں ای ساہجھے تیاں شیاں اوہریاں
لگن لگ پینیاں ۔

وہ ہک ڈوگھی رات بٹی جس وچ غوسے کمانیاں میں
بے نور محمدے آن دیکھا ہیا ۔ تے ادھ رات بٹی آپئے ای
زورے وچ سنگل کڑکائی آپئے اگلے گھراں تال نرمی اک دھیرنی
مستی وچ آئی ہوئی رات ۔

میں شاید تساں والی پہلوں دس بیٹھا واس کہ میں بٹکا جیہا
ہیاں تے وہ حیران دیہاڑے ہئے ۔ میں ادھناں دیہاڑیاں واس
آپئے چوہیرے ہر پاسے کدھی وانگن کھلوتی ہوئی راتی وچ ویکھاے ۔

ای رات فی کدہ تے اس تے لویٹی ہوئی جیڑی ، ہر شئی
 نا اس اسے ، دیہاڑی تک اسی تقییاں وچ پھسے رہنے آں ،
 ای سا بچے نیاں شیاں بی سماگم بھرنیاں وُن ، تے تھراں
 توں پھیاں رہنیاں ۔

اتج کبت جوڑن والا مرزا عامر بیگ اس نیکاں نے حضرتے
 وچ نی قصہ چود بیٹھا اے ، ہو سکنا اے ای کہانی بی اس کہانی
 لی نسل ای ہووے ۔ اس واسطے کہ اس گلاں وَاں بہوں پھر
 ہو گیا اے تے قصے کہانیاں ویلے نے نال ناں کچھ یوں
 کچھ ہو وینیاں ۔

ہاں تے ، میں پیا آکنا میاں ، اس ویلے میں رنکا بیہا
 ہیاں تے اوہ جیران کر دیون والے دیہاڑے جئے ۔ میں نیکاں
 نے ٹھڈے ٹھار فرشے تے آرکاں نے بھار اُموڈھ بیٹا ہويا
 سا بچے واٹی منجی تے پئے ہوئے بابے نور محمدے نے چار
 بیٹے پیا سٹنا ہیاں ۔

نور محمدے آن جھک لگی ہوئی ہئی تے اُس نی بھو اکھی چوں
 اتمرواں نی ہک پتلی جیہی بیک اُس نے سرے تلے آئی ہوئی
 بائہواں تک پہنچی آئی ہئی ۔

بابا نور محمدہا چوٹی گھینٹے خضرے وچ اسی واٹی منجی تے
 پیا رہنا ہیا ۔ اوہ ہور وینجے آبی کدھر ۔ گوڑیوں گھٹیوں اوہ
 رد گیا ہیا ، سُنیتاں اُسں نہیں ہیا تے اکھیاں وچ اُس نے
 مونہا لیہہ لیا ہیا ۔

اُس نا کوئی نہیں ہیا تے اُس نے کچھ ڈھٹے ہوئے کوٹھے
 نے دیہڑے وچ کھاڑے نا ڈنگا تریٹھا پڑا ساڈے دلاں وچ
 دھڑکنا ہیا۔ گل کرنیاں کرنیاں جدوں بی کھاڑے نا خیال آنا ہیا
 تاں ساڈے مونہیں چ آئی ہوئی گل، سوہے عیسار کھاڑیاں
 ہاں مل کے کچھ فی کچھ ہو دیتی ہئی۔

میں مت قہر کیا واں..... گل پئی ہونی ہئی

پیکاں نے صبرے تی۔ جس وچ قہرے بھاں تے میں آ رہاں
 نے بھار امو دیا، نور محمدے نے چار بیٹے پیا سُٹا ہیاں،
 تے اُس فی بھی اکھی چوں اتر آں فی یک، یک اُس نے
 رے تے آئی ہوئی ہاتھوں کب پئی آئی ہئی۔

نور محمدے گائیاں گائیاں اپنے ہرے نے تے ناں بھی
 اکھی توں آئی پتل کیر پونج سلی تے جھٹ پک چپ لیٹ کے
 پچھتے بنیاں کڑیاں رگننا رہیا، وت اکھن لگا۔

”منا، مہن تاراں میں اپنی پڑورتی سٹاناں.....“

ہاں تے خدا تیری بھلی وار کدے نکیاں ہونیاں نا قصہ
 اے، ماتہر لگی ہوئی ہئی جھکو، تے بہوں ڈاڑھی،
 پورے چار ویٹے لگے گئے ہئے تے میں کچھ نہیں کھا دا
 ہیا۔ ایہجا بی نہیں ہیا کہ پورے گرائیں وچ سسج
 ہو گئی ہووے، سارے گھار رے مجھے ہوئے ہئے،
 خنیاں وچ دانے پئے بھنسنے ہئے، ہر بھوے اگے
 لیاری ہئی، سارے گھروں باہر نکلیں ویٹے، حویلی نے

اُپے یوہیاں چوں نہیوں پا کے لگھنے ہئے تے سارے گربں
نے شلے اگڑے ویکڑے ہوئے ہئے ۔

تے بھلیا لوکا ، کوڑ مار کے آپئی گور کیہ بھاری
کرنی اے ، ماتہہ پورے چار ویٹے لنگھ گئے ہئے تے
ہیں کھ نہیوں کھادا ہیا ۔ دت بی یرا ادہ ویٹے چنگے
ہئے ۔ ساری دیہاڑی گھیاں چر ملنا ہیاں ۔ ہکی "تو....
"تو" رکتی ، ادھر موڑ پئے ، دوئے پاسوں واڑ آئی دھر
مڑ پئے ۔ تھاں تھاں مونہہ مار کے ڈاچہ کے ادھے
نے ادھے ، رچنے ای نہیں ہیاں ۔

تے یرا ، ایچوں ای لنگھ گئی ۔ اسان پگھیاں واں
ہتہ ای نہیں لگا ۔ تیرے دارے نی خدا بھل وار کرے ،
نیک بننا ہیا ۔ برے یرا ادہ گراں آنا کدی کھار ہیا ۔
تے جدوں آنا ہیا ، دونہاں گھوڑیاں تے لدے ہوئے
چاندی نے روپیاں نے توڑے اٹا ہیا ۔ پیراں وچ
چربکڑیاں کھوڑیاں ، واہوا بوسے تے دونہاں گھوڑیاں
نیاں واگاں ہتھے چ ۔

ادہ اگے اگے تے یار لوک پیچھے پیچھے ۔
گھوڑیاں تے لدے ہوئے توڑیاں چوں چاندی کرنی
ہئی تے اسی پھٹنے دینے ہیاں ۔ اسی بی توڑے جہ
گیئے ہیاں ۔

بابا نور مخڑا بولی دینا ہیا ، تے میں آرکاں نے بھا ۔

لیٹیاں لیٹیاں تنک گیا ہیاں ، تے ماشہ مٹر بی کیا ہوا ہیا ۔
 میں ہولے جیہا اٹھ کھڑا ، تے مسیتی فی پچکائی کھل رہیاں ۔ میں
 بہوں ساری چر بابے نے دیرے پرے کھیتے کیاڑے ۔ نے
 بوٹے اک بی نکا رہیا ہیاں ، برسے جدوں آیا واں ، تاں
 بابا اوہجوں ای ، اسی پاسے بھار پیا ہوا ہیا تے ، اُسے
 تک پہنچا ہیا :

”منا ۔۔۔۔۔ اوہ بھلے لوک ہئے ۔ جدوں دیہاڑی تے
 اُسنے ہئے تاں ایہجوں ، تے جدوں تھڑ دینے ہئے
 تاں ناشاں واں چپ چپیتے ، اس حُضرے کوں مٹہہ
 چھپا کے سدھے حویلی دے نکل دینے ہئے ۔“
 میں بابے آں اتھے ٹوک دتا :

”کیوں بابا اوہ چپ کے کیوں لگے دینے ہئے ؟“
 بابے نور محمدے ہک واری وت چولے نے تنے
 آں اپنی سہی اکھی تک آندا ۔ جھٹ ہک چپ ٹکا رہیا ، وت
 آکھن لگا :

”اوہ برا ۔۔۔۔۔ میں ہُن دسا جے دے کہ تھڑ
 دینے ہئے ۔ نیک بندیاں کول جدوں غریب غریباں واں
 دینے آں کج نہ ہووے تاں اوہ ایہجوں ای کرنے ۔
 اوہ بھلے لوک بی ناشاں واں چپ چپیتے اس حُضرے
 کوں مٹہہ لگا کے سدھے حویلی آں چلے دینے ہئے ۔
 منا ۔۔۔۔۔ کیہ دساں کہ اوہناں نے دستے ہوئے

تے بھیبا لوکا ، نہیں گوڑ مار کے اپنی گورد کیہ بھاری کرنی لے۔
گوڑیوں رگشیوں میں رہ گیا واں ۔

سُن میں نہیں سکنا واں ۔

اکھاں پچ موتیا نہہ آیا اے ۔

بدر تھی بی آرکاں نے پھار تھک تاں نہیں گئے ، تے

مونز کرنے اُن مسیتی فی پچھانی چلے گئے بودو ۔

پتہ نہیں شاید تَساں واں اچے آنا ہودے ، ساوی

صدری وچ ، چریکڑیاں کھیڑیاں تے واہرا بودے ، تے

دونہاں گھوڑیاں نیاں واگاں ہتھ پچ ۔

میں اُٹھاں ، خالی توڑا بھاں ، کدھر لٹ وچ پچھے ای

نہ رہ بھلاں ۔

گھو

ہنیر پیا ودھنا اے ، تے ہر پاسے چپ چپیت

اے ۔

”سو سنا ایں پیا ، گھو ہے چوں چلنے پائی ایں فی وار ہجی

آئی اے ، جیویں دریا پیا چلنا ہودے ۔“

”برے کدے ایجا تکیا اے نہ سٹیا اے ۔“

”ہاں ۔۔۔ کدے بی نہیں ۔“

”دہے ہک ہادی وت گھو ہے فی کیاری ٹال کن

دیہنے وٹن ۔

”اوہ ، جلا راہے پچ ای ہوسن ۔“

”ہاں ۔۔۔ بہوں جلدی بی پہنچسن تہں ادھی رتی توں

پہوں کیہ پہنچسن ۔“

اور سٹھے ہو کے آہٹے سا بھٹے بہر وینے ن . تے
کی دوٹے واٹی سکھنے وُن ۔ اوہناں تیاں اکھیاں چ سب تیاں
اکھاں -

”کیوں برا، یکیدہ آگھٹا ایس، اوہتوں وان دو ایہجے
 بندے لہجہ ولسن۔۔ میرا مطلب اے، جیہناں تے
 بھروسہ کر سکے؟“
 ”تے جیہڑے اخیر تے کپ بن نہ پاؤن؟“ دوکے، پہلے
 فی گلاب دین گئی ملاؤ۔

”ہاں ایسا تم میں پیا آگنا واں ۔ مانہہ تاں
مشکل ای نظری آتا اے“

”تے اتنی ہتی رہتی ۔۔۔۔۔“ پوری گل نہیں کرنا ۔

”ہاں، سی..... برے میرا مستقبل ہے۔۔۔“

اور آپٹیاں اکیاں جھپکنا ہے۔

و ت دو ہے اپنی اکھیاں جھپکانے -

”کیسے..... سی تے بھدیاں توں بغیر، اُس وچ نہیں
لنھا ونج سگنا؟“

”اوہ تہاں ایہا ای زور دینے ہئے، برے اسان

آئے ای ملی اوریاں وہی بندے لیکن بھیج دتا ہیا۔“

”تھے اچھے رسی تھے بندے حسین بنعل کھوتے“

”وہے جس نے مرنے لگا۔“

پہلے فی کشمکاری وچ دوڑے فی طاز مستی نہیں ، پنج

لگنی بیٹی، برسے دوہے پٹے ہنسنے ہنسنے۔ وت کہ دم ای
چپ چپے ہو گئے ہنسنے۔

”کھئے۔۔۔۔۔ میرا مطلب اے۔۔۔۔۔“ گل چھوہ کے
دوہے دائیں لگتا اے۔

”برسے۔۔۔۔۔ نیک بنتا، سوچ لگن۔ ایہہ بیوی آ

بہوں ڈونگھا، دیہاڑی نے سے بی پانی نہیں تھری پٹا۔“

ایہہ گل کر کے اوہ، گھوہے پچ اڑ کے نکلیاں ہویاں

نکا چپا وتا اندر سٹنا اے، تے دوہے کہ طاری وت گھوہے۔

لی کناری تال کن لہ دینے ون۔

”کمال اے یرا۔“

”بس ایہا تال گل اے، چاں سوچ کے دل توت

کھاتا اے۔“

”میں سمجھتا واں کہ گھوہ ڈونگھا بہوں اے، اس کر کے

واز نہیں آتی۔“

”جیہا۔۔۔۔۔ گھوہ ڈونگھا ہووے نا، تاں نکا جیہا

وتا بی ”کمن“ کر کے پانی پچ لگتا اے۔“

”وت کہہ گل اے؟ وتا واز نہیں کرنا؟“

”ایہا تاں میں بی پیا سوچتا واں۔“

”دوہے چپ کر کے بہہ دینے ون۔ گھوہے

چوں بہوں مانٹی مانٹی وت، ٹھہر ٹھہر کے آتی اے،

جیوں پانی پیا وگتا ہووے۔

”ادہ آگئے تان - - - - - رکیہ کرساں - - - - - یہ
کرساں - - - - -“

اُس فی وار ہر پاسے کھنڈ پھنڈ دینی اسے -
دو ہا بیہڑا اس کائنات تا یک حقہ اسے ، بس یک نقطہ
اُتھے ای حریں کھوتا ہویا اسے -
کھوہے چ لٹا ہویا بندہ ، ہولے ہولے تلے لہتا لے -
گھسیں پیٹھیں ہوئیاں اناں جاگیاں توں کریاں ہوئیاں ہن -
اوہ ہولے ہولے پیر جما کے رکنا اسے -
ہن کھوہے وچ چپ چھیت اسے -
”یکھے - - - پائی - - - کھلو گیا - - - ای“

کھوہے چوں اُس فی وار اُتے اُٹھنی اسے - برے وت
اودہ پائی ایں فی وار - جیوں دریا چلنا ہووے - اس وازاں وچ
یک ہور وار فی شامل اسے - برے کج پتے نہیں پینا -
کھوہے چ جیوں دریا پیا دگنا ہووے -
وت جدوں چپ چھیت ہو گئی تان بابروں اُس کھوہے تال
کن لایا ، کھوہے فی کیر گھدی تے اُساں وازاں دتیاں س ،
برے کوئی جواب نہیں پھرتیا -

گئے ہویاں نے مڑنے نا، یلا ہو گیا اے۔ تال ی

گھوہے پچ گھوریا نا خراٹ لی کھو گیا اے۔

دووا، کھٹان دے دے کے ٹھک گیا اے۔ جھٹ گھڑی

بہر کے سوچنا اے تے ترکھا ترکھا، گھوہے پچ لہنا اے۔

گھوہ وچ تلے جا کے دھوڑ ای دھوڑے۔

کچہ دیر بعد اُس نے پیر زمی تے دتھ لگنے وُن، تے

اُس نے ہتھے پچ اس توں پہلیں ہون والے نا ہتھ دینا لے۔

پھڑا رک بتر، جیڑا آرکاں تک مرکئی مٹی وچ دیا ہویا

اے۔ اودہ سرتاں تھل وینا اے۔ پرستے نا جگر کھتوں آئے۔

وت اولہ پائی ایں فی فار آئی اے۔

بس ہکا دریا پیا چلنا اے۔

گھوہے توں باہر، گئے ہوئے مڑ آئے ن۔

برے ہن اودہ، دوتھیں، چار اُن۔ چریں دیر تائیں اوہتاں

دوہاں واں لہجنے ن۔ گھوہ وچ بی سیت گھڑی توں بعد

جھاتی پانے وُن، برے نہیں۔

ترزیے بنیاں تھراں بدھتے تال ہلنیاں وُن۔ اکھیاں دی

اکھیاں وچ کوٹھ گل ہوئی اے، تے تھریا دوہاں نویاں

بندیاں دتھیں پرت کے آگھنا اے:

”محل ایہہ اے کہ اسی چار بندے کچہ نہیں

کر سکے آں۔۔۔“

اُس نے ساہنئے بیٹھا ہویا آگھنا اے:

”ہاں ۔۔۔۔۔ بہوں جلدی بی پیشین تہاں اڑھی راتی
 “۔۔۔۔۔“

اوہ ہمدے ہو کے اچھنے ساہنے بہر دینے
 تے ہکی دوسے دانی تیکنے۔

اوہناں نیاں اکیاں پچ سپ نیاں اکھیاں ن۔

آوازاں

توہیں نسلوں آپنے دڑیاں توں سُنیاں کُیاں دس کہ یہی
 کچھ ہوتا ہے ۔ کہوں ہوتا ہے ؟
 کیسوں ہوتا ہے ؟
 کچھ پتہ نہیں ۔ بس ہوتا ہے ۔
 کوئی آواز دینا ہے ۔

تے ایہناں سدیاں نے پیلاڈ دیچ ۔ ہوتے گھڑوں دے
 وقت پاسا پرتتا اسے تے بس ۔ اسی آواز نے رُ تے
 سفر کرنیاں ہویاں رکھتے نے رکھتے وٹج نکلتے کس ۔
 کس دیہاڑے نی اچھا کچھ ای ہویا ہیا ۔
 جدوں میں ڈیوٹی تے پہنچن واسطے اپنے گھروں نکلی
 ہیاں تے میرے قدم ہسپتالاں فی بجائے ریس کوس

دیں نکل گئے ہستے تے میں اُس راسے تے پئے گیا ہیاں ۔
 بیہ میرا اس شہر وچ پیو دیہاڑا ہیا تے میں چہل قدمی کرنیہ
 ہویاں بے خیالی وچ راہ بھل گیا ہیاں ۔

میرے واسے اوہ راہ قویں ہی برے جیوں کوئی پہن دین
 چکی کھڑا ہیا ۔ اس دیہاڑے آسمان صاف ہیا تے میں شہر نے
 شور مچا بے قوں دور آوارہ چہا جہوں دور بھل گیا ہیاں ۔

میں کدس دایوں پھیند ہوئے ہوئے ، تھکے ترے
 گھوڑیاں تے چست چلاک جوکی ، لانگ بوٹ تے بچتے وہیاں
 ٹوہیاں پائے قطار در قطار واپس چھڑ مڑنے جئے ، تے میں
 رہی پاسے ہٹ کے کھلتا ہوا ، مہی اُجاڑیجے بنگلے نی
 دکھال بھلا رہ گیا ہیاں ۔

میں آتے کتنا کہ چہ کھلتا رہیا ہیاں ، کچھ یاد نہیں
 رہیا ۔ بس اتنا یاد اسے کہ سڑکاں تے دور دور تک کوئی نہیں
 ہیا تے اوہ پرانی طرز فی عمارت ٹھڈی چپ وچ ڈبی ہوئی
 ہئی ۔ میں واپس ہوتے چل میاں کہ پچھوں دودھ کے آنے ہوئے
 مکی گھبرائے ہوئے بچے میرا رستہ روک گھدا ہیا ۔

”کیوں جی ، تنسی ڈاکٹر ادا نا ؟ خدا میرے دل تہ
 آؤ ۔“

میں انکار نہیں کر سکا ہیاں ، تے اس تر کھے قدم
 چانے تے ہوا وچ ترنے نیچے نے پچتے جیوں تیوں چدا گیا ہیاں
 اُس جھڑے ہوئے بنگلے فی مد بندی گزار کے اسی دوتے اندر

چلے گئے یہاں ۔ امد ۔ نکلے تیاں تیاں رانچیاں تے اوہ مڈیا
 اگے اگے ہیا ، تے ہوا ٹال ہیا گلاں کرنا ہیا ۔ وٹ اوہ
 ماٹھہ اُس عمارتاں نے لئے تے ہنیرے وراٹھے چوں لگھا
 کے بک وڈے کرے تک گھن گیا ، جس وچ دوسرے پنگھے
 تے چٹے پھٹ کپلے وچ لویٹی ہوئی ہک گڑی اپنی موٹو ٹال
 ہٹی لونی ہئی ۔

اوہ تیرہ سالوں توں ودر فی نہ ہوسی ، برسے اُس
 ویٹے تیاں اوہ ہک ٹہریں تا ڈمانچہ ہئی تے آخری ساٹھواں
 تے ہئی ۔

میں چوں پاسے نگاہ کیٹی ۔

اُس فی خبر گیری واسے اُتھے کوئی نہیں ہیا ، ابھت اوہ

ہوا ٹال گلاں کرنا رنگا جیبا ٹھہرا۔۔۔۔۔

ماٹھہ اُس مرلیفہ وچ زندگی فی کوئی متق باقی نظر نہیں آئی ،
 تے تالے ایہہ کہ اُس ویٹے میرے کول سوائے شیتھو سکوپ
 نے ہور کچھ بی نہیں ہیا ۔ میں اُس نکلے ٹھہرے اُن چند ہک
 ضروری ہاتیاں دتیاں تے دواٹیاں فی پرچی ٹول تے رکھ کے
 بوجھن قدام ٹال باہر نکل آیا ہیاں ۔

ہسپتالاں فی مصروفیت وچ بی میں اس مرلیفہ واں نہیں
 مچھیا ، برسے میں اُتھے توں توں ہیاں تے میری اُتھے بد ٹال
 متعلق نکھت پڑھت تھکا دیون والی ہئی ۔ تویاں سانجھیاں ناں
 جان پہچان تا سلسلہ لما جو گیا تے میں اپنی خواہش نے

باوجود اُس پاسے خبر گیری واسے نہیں جا سکیا۔

اس گلاں واں کچھ زیادہ دیھاڑے نہیں جوئے ہوئے برس
میں بھل بھدا گیا ہیاں ۔

آخر کیہ کچھ یاد رکھیا جائے ۔ اماں لوکاں نال تاں اکثر
ایہو کچھ ای ہونا آیا اے ۔ برسے کھننے اں کہ ایہناں صدیاں
نے پھیداؤ وچ ، جھٹ گھڑی واسے ایہو دنت پاسا جیہہ
پرتنا اے تے بس ۔

کوئی آواز دینا اے ۔

تے اسی اُس آواز نے رُخ تے سفر کرنیاں ہویاں
کھتے نے کھتے وچ نکلتے اں ۔

اج بی ایہا کچھ ای ہویا ہیا ۔

میں حسب معمول ہسپتال توں پہلی شفٹ بگتا کے ،
تھکا ترڈا ہویا گھر پہنچا ہیاں کہ رہ رہ کے محسوس ہویا
جیوں کوئی گلی بجل گیا جوداں ۔ کوئی گل ، جیہڑی ، ہوں
ضروی جی ۔ کوئی کم ، جیہڑا رہ گیا ہیا ، یا جیوں کسی اں
بٹنا ہیا تے بل نہیں سکا ہیاں ۔

میں انج ای کک سدھا کرسنے اں لیٹ گیا ، برسے
کک عجیب قسم نی بے چینی ہئی جیہڑی کسی پاسے آرام نہیں
کرن دینی ہئی ۔ ساہنے میز تے شیتھو سکوپ چمکنا ہیا پیا ۔
تے آپس وچ جڑے ہوئے گرم دستانے اُس نے تاں
پئے ہوئے بیٹے ۔ چٹا آپرن اہتہ لاہ کے رکھنا یاد

ہیں رہیا ہیا ، اس لٹی پایا جویا ہیا ۔

ہک عجیب طرح فی بے چینی ہئی ۔ ہسپتال چوں نکلن دیئے بی
میں جہوں جلدی دچ ہیاں تے وہ منٹ پہلوں ای اُٹھ آیا
ہیاں ۔ جیوں گھار کوئی عزوری کم ہووے ۔ برے گھار پٹنج کے
وت اولد بے چینی ۔ بس ، ایجا گنا ہیا جیوں کوئی گل ہئی یا
کوئی کم ہیا جیہڑا ہون توں رہ گیا ہیا ، یا جیوں کسی آں
ہٹا ہیا ۔ برے رکس ہٹا ہیا ؟

کوئی بی تاں نہیں ہیا ۔

میں دسیا اے نا ، کہ میری جان پہچان نہ ہونے نے
برابر ہئی ۔ سارے شہر فی آبادی دچ کوئی بی تاں ایجا نہیں
ہیا ، جس نال میل ملاقات رہی ہووے ۔ ہسپتال نے
سارے ملے نال میں کچھ ای دیہاڑے پہلوں ، تے زندگی
پہلی واری ملا ہیاں ۔ برے ایہناں سدیاں نے پھیلاد دچ ،
جانے کتھے کیا ہویا ہک وعدہ ہیا ۔ جیہڑا رہ رہ کے یاد
آنا ہیا ۔ اوہ گل ، جیہڑی کسی نال کرنی ہئی تے کر نہیں
سکا ہیاں ، یا کوئی کم جیہڑا اجھ ہونا ہیا ۔

برے اُس دیئے کچھ بی تاں یاد نہیں پیا آنا ہیا ۔

میں اُٹھ کھوتا ۔ میز رتیاں ساریاں درازاں کھول کے
ہکی ہکی کاغذے نے پُرزے پڑھوئے ۔ کتاباں آٹ پکٹ
سٹیاں ۔۔۔۔۔۔ پائے ہوئے کپڑیاں سمیت ، الماری دچ
ہٹکے ہوئے کپڑیاں نے نئے وڈے رکھیسے دیکھوئے ۔

کچن وچ ، جتھے میں اچ تکہ آگ نہیں بالی ہئی ہو آہ
 ، روم وچ ٹوٹے پیسٹ تے برش نے مال تازہ گھلی ہوئی
 صابنہ نی جھکی تے باٹی تے ٹنگے ہوئے مکھ توں علاوہ
 صرف ہاک بجلی نا بلب ہیا ، جیہڑا کچھ ای دیر پہلوں میں
 آپ بالا ہیا ۔ بالکتی فی رینگ خالی ہئی تے اینگہر تے
 میری اوہر سکی قمیض پئی جھلتی ہئی ۔ سبھ کچھ اپنی اپنی جاگیاں
 تے ہیا ۔ برے کچھ ہیا ، جیہڑا کچھ مختلف بی ہیا ۔ میں
 سبھ کچھ اوہجوں ای پیا رہون دتا تے میزے توں
 شیشو سکوپ تے دستا نے پا کے اسپرن وچ ہی
 باہر نکل آیا ۔

میں ہسپتالاں دائیں پرت پینا چاہنا ہیاں تا کہ
 اُتھے بی ونج کے تسلی کر سکاں ۔ برے میرے قدم
 ریں کورس دائیں نکل ویٹے والے رستے تے
 پنے گئے ۔ میں بہوں چاہیا ہیا کہ اس ویران سڑکاں
 دائیں نہ دسناں ، برے قدم ہے کہ روکیاں نہیں
 رُکنے ہٹے ۔ مانہہ پتھگی طرح پتہ ہیا کہ ہُن اُتھے
 کچھ بی نہ رہ گیا ہوسی ، برے میں ٹرنا رہیاں ۔
 دُور دُور تک کوئی نہیں ہیا تے سڑکاں نے
 دوٹہاں پاسے سفیدے نے سدھے درخت پھتری
 بن کے کھلے وئے ہے ۔ سجے جتھے فی کنڈیاں والی
 تار تے کجھتے جتھے نے چپ پچھتے برے آباد گھراں

فی قہ۔ اُس گزار کے اُس اچاڑ بٹکے فی حد بندی تک پہنچ گیا
 میں شاید ریس کورس والے پاسے ، دُور کھلے علاقے پر
 وینا چاہتا ہوں ، برے میرے پیر ڈاڑھے ہونے گئے تھے
 میں رکھ واری وت اُس ویران بٹکے نے گیٹ تے ونج
 کھوتاں ۔

اُس دیلے چٹکا بولا جاتا ہوا تے پیشی ریاں
 باتنگاں جد نہیں ہوئیاں ہیاں ۔ میں جانے کتنی دیر اُتھے
 کھتا رہیا ہوں ۔ پھر میں ریس کورس والے پاسے وینے
 ، خیال چھوڑ دیتا تے رنگے نے مارے ہوئے وہے
 نے گیٹ اُس اندرے والے پاسے دھکا دے کے
 اُس پٹی راہداری تے ٹھہریاں ، جس ریاں ریاں راشاں
 راتی فی بارشاں دھوئیاں ہیاں ۔ میں دیکھا کہ آپس وچ
 ہگم ہونے تے ہر پاسے دھنی گماہ فی کٹائی دیاں
 رکھ لیا عرصہ ہو چلا ہوا ۔ تے پیلی عینی ہونے گئی گماہ
 تے نیکے پتروں نے انہد گئے ہوئے ہے ۔ اُس
 پٹی راشاں نے دونہاں پاسے اٹھیر تے چنار ریاں

دو طرف قطاراں وچ کسی ہلکی تازہ فی چیک میرے
 واسے رستہ پٹی بنانی ہئی ۔ شامی فی ہر پاسے دگنی ہوا
 وچ اجد ہلکی ہلکی تھنکی نا احساس موجود ہیا تے میں
 اپنے آپ وچ گم اُس بنیرے وراٹھے ریاں
 سیرھیاں تک جا نکلا ہیاں ۔

ہیں اُس بڑے نمل کیہ بحث کراں ؟

کچھ سمجھ نہیں پایا آتا ہوتا تے میں اُسکوں کُڑ پیا
ہیاں ۔ برے میرے پیر و کھڑانے ہئے ۔ ایہہ تک کے
اُس مانہہ سہارا دتا ، تے جٹ گھڑی اُتھے ای شہر و نین
واسے آکھیا ۔ اوہ ، ہور خدا جانے ، کیہ کچھ آکھن رہیا ہیا ،
برے میں کچھ بی سہاں نہیں سُن سکا ہیاں ۔ کچھ چہر
بعد ، میں اُس نے چچھے وچھے دوائے ریاں ریسڑھیاں
چڑھ گیا ۔

دراگمے نا قدرے ہنیرا راہ میرے واسے جائیاں
پچھائیاں ہیآ ، تے اوہ مانہہ دراگمے جوں لکھا کے
ڈرائینگ روم داییں کھرنا چاہتا هیآ ۔۔۔۔ - برے
میریاں نظران اُس وٹے ہل کرے آن پٹیاں بھنیاں
ہیآں - میں اُسی نے پیچھے ژرنا ہوئی پتل نیاں
پتیل بوٹیاں والے ڈوے دروازے نے ساہمٹے
کلو گیاں -

چو کیلہ میرے آکھنے تے نہ دانہ کھول دتا ۔

میں دیکھیا کہ خال مغالی کرے ویرہ دودھ سے پلگے
تے چٹا پمٹ کبیل لٹھیا ہویا پیا ہیا ، تے بس -
میں خاموشی مال اگے دودھ کے ٹول توں اپنے ہتھے
مالکیا ہویا نہ چا گیدا - اُس پرچی تے تھوڑے ای دن
پہلے فی تاریخ پٹی ہوئی ہوئی -

میں اُس بڑھے نال کیہ بحث کروں ؟
 کچھ سمجھ نہیں پایا آتا ہیا تے میں اُمّتوں ٹر پیا
 ہیاں ، برے میرے پیر لڑکھڑانے ہٹے ۔ ایہہ تک کے
 اُس مانہہ سہارا دتا ، تے جھٹ گھڑی اُتھے ای مٹھر و نین
 واسے آکھیا ۔ اوہ ، ہور خدا جانے کیہ کچھ آگن رہیا ہیا ،
 برے میں کچھ بی تاں نہیں سن سکا ہیاں ۔ کچھ پھر
 بعد ، میں اُس نے پچھے پچھے وراثے ہیاں سیڑھیاں
 چڑھ گیا ۔

وراندے نا قدرے ہنیرا راہ میرے واسے جانیاں
 پکھاٹیاں ہیا ، تے اوہ مانہہ وراثے چوں گھا کے
 ڈرائینگ روم داہیں کھڑنا چاہنا ہیا ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ برے
 میریاں نظراں اُس وٹے ہال کمرے آں پٹیاں لہنیاں
 ہیاں ۔ میں اُس نے پچھے ٹرنا ہکی پتل نیاں
 پھل بوٹیاں والے وڈے دروازے نے ساہنے
 کھلو گیاں ۔

جو کیدار میرے آکھنے تے مددازہ کھول دتا ۔
 میں دیکھیا کہ خال خالی کمرے وچ دوہرے پلگے
 تے چٹا بچٹ کبیل لٹھیا ہویا پیا ہیا ، تے بس ۔
 میں خاموشی نال آگے ودھ کے ٹول توں اپنے ہتھے
 نا کھیا ہویا نسخہ چا گھدا ۔ اُس پرچی تے تھوڑے ای دن
 پہلے فی تاریخ یٹی ہوئی ہئی ۔

میں چوکیدار نال بکیہ بحث کراں ہا۔ جھٹ پک۔ بہہ
کے اٹھ کھنوتاں۔

میں جدوں باہر نکلا واں تاں یاد آیا کہ چوکیدار توں
اس ہوا نال گلاں کرسنے ریتے تھڑے تے بارے پچ تاں
میں پچھتا ری بھل گیا واں۔ باہر تی خاموش ٹھدی واٹاں
توں لگنیاں میں اُتے بجاہ کیتی، ریتے انجیر تے چنار
نیاں درختاں تے بے انت تے بے حساب اسمانی تارے
لیہہ آئے ہے، تے کالے شاہ اسمان تے رُکے ہوئے
چٹے نارنگ پیلے پئے گیا ہیا۔

محکم نامہ

کالے شاہ وٹیاں فی جاگہاں جاگہاں توں اُدھری ہوئی
 مردکاں نے اس موڑ تے قافلے قیام نہیں کرسے ،
 چپ چاپ لگے دینے دُن ۔ مے ہوئے پُجراں تے
 گھوڑیاں نال چلنے مسافر کہ ذرا جراتی نال اس پاسے
 تیکے مزدور ہن ، برے ٹرسے رہنے دُن ۔

داستان گو آگنا اے کہ کہی گیاں ویلیاں وچ اتھے
 جھٹ گھڑی ساہ گھدیاں بغیر کوئی قافلہ اگے نہیں ودھنا
 ہیا ، برے ہن تھکے ترسے ہوئے قدم ادھروں لگھن
 ویلے ذرا ترکے اٹھنے دُن تے جے قیام کرنا ہووے
 تاں ذرا فاصلے تے چکی جاگہاں پہنچ کے ساہ
 گینے دُن ۔

داستان گو گئیں ویلیاں واپس یاد کرنا اے تے دستا اے
 کہ پٹنگے موسماں وچ ، جدوں آسمان صاف ہوتا ہیا تاں ، رات
 ہووے یا دیہاڑا ہتھے ، اس جاگھاں لگی تا آوا ہر ویلے
 پیا رہتا ہیا ، تے اُس تے مڑی ہوئی گردن ہر ویلے
 مڑی ای رہتی ہئی ۔ لوہا گھٹنے تی آواز دُور دُور تک سُنی
 دینی ہئی تے گھوڑیاں نے چٹکنے تی واڑاں وچ
 مٹھے پال نے پوے تے نفع نقصان نے جھگڑے
 کئے وچ نہیں آئے ہئے ۔

اس دُور تاہیں پھیلے ہوئے پہاڑی علاقے وچ
 موسماں تا فرق کردی نہیں پیا ۔ رات تی رات وائے
 بیٹیاں و جانی ٹھڈی سیخ وا چلنی ہئی ، پیشی ویلے
 گہرا ختم ہو وینا اے تے سردی تا زور ترسٹ
 وینا اے ۔ ایہ تے تک کہ جھکیاں علاقیاں وانگر
 سردیاں تا موسم بی جیوں تیوں لگے ای دینا اے ۔

برے داستان گو یاد کرنا اے تے سردیاں
 بیاں لٹیاں راتاں تا بیان کردیاں ہویاں آگنا اے
 کہ بسس بیک واری اجیہا کچھ نہیں ہویا ۔
 جدوں کہرا پیا پیتا ہیا ، تے ختم ہونے وچ
 نہیں آتا ہیا ۔ رات دیہاڑا پک ہو گئے ہئے ،
 ہتھے آن ہتھ نظری نہیں آتا ہیا ۔ ایہناں کالے
 وٹیاں نی جاگھاں جاگھاں توں اُدھری ہوئی سرشاں

نے دوٹہاں پاسے پھیلے ہوئے اس پہاڑی علاقے چوں
غصیل سچ ہواواں تیراں وانگر شاں شاں کرتیاں پٹیاں
لگھنیاں میاں ۔

ایکھے موسے وچ کون ہیا جیڑا اُدھرے تا مونہہ
کرے ! ؟

دوٹہاں پاسے چلے ہوئے قافلے جتھے نے ہئے
اُتھے ای نے ہو کے رہ گئے ہئے ، تے
ایہہ کچھ چٹکا نہیں ہویا ہیا ۔

داستان گو اس گلاں تے حیران ہیا تے دکھ تال
مہند ملتا ہیا کہ دوٹہاں پاسے رُکے کھڑے قافلیاں نے
مسافروں وچوں کسی ہکی بی کیوں نہیں سوچیا ہیا کہ اس
کہے نے مارے ہوئے علاقے وچ ، سڑکاں
نے اس موڑ تے کوئی اللہ تا بندہ ریختے فی کوشش
پیا کرنا اے ۔ اُس تا لک دوہرا ہو گیا ہیا ، تے
سبھ توں ودھ ایہہ کہ اوہ رُک اکی جان
ہئی ۔

اُس نے چواں پاسے گہرے فی موڑ چادر
تنی ہون ہئی ۔ اوہ غصیل تے سچ ہواواں نے
ساہنے ہیا ، تے اُس نے کھولے توں کوئی
ویہہ قدماں نے قافلے تے بھکی جاگھاں چھ مٹھے پانی
تا چا ، جم کے بہتر ہو گیا ہیا ۔

داستان گو آگنا اسے کہ داد اس ویلے موندہ امون
 پیا ہویا رہیا ۔ اُس نے پیراں نے گردا گرد لوسیٹیاں
 ہوئیاں منج رتیاں رستیاں خون نیاں ہر گھڑی ٹھٹھریاں
 پینیاں ہوئیاں شریاناں نال یک یک ہو گئیاں ہیاں ،
 تے اُس نے آلی دوالی وکھرے ہوئے
 اوزار زہی وچ جڑماں کر گئے ہئے ۔ ۔ ۔ ۔ ۔
 تے ایہہ کہ اچھا کچھ کئی دیھاڑے تے راتیاں
 رہیا ہیا ۔

اس سارے سورے وچ ددناں پاسیاں نے
 قافلے موسم صاف ہو دینے نی انتظاری پچ جتے
 ہئے اُتے ای کھوتے رہے ۔ مٹے پاٹی نا چوا
 پتھر ای بٹیا رہیا ، تے منج رتیاں رستیاں پیراں
 نیاں ٹھٹھریاں شریاناں نال یک یک رہیاں ۔

داستان گو کستا اسے کہ جدوں موسم ، دور
 ترم یا تاں ماتی تا پہلے پہر ہوسی ۔ تہ یک
 تجارتی قافلہ سب توں پہلے اُتے پہنچا ہیا ، تے
 اُس توں بعد پھینے وچ نہاتا ہوا یک گھوڑ سوار
 ظاہر ہویا ہیا ۔

گھوڑ سوار نی اُتے آہ توں کچھ ای چر پہلے
 اوں والے قافلے نیاں مسافراں پہلوں تان اکھٹیاں
 ہو کے اُس ٹھڈے تیج بڑے وجود آں گھیرے رکھیا

تے وت ویکنیاں ویکنیاں اگی نا آوا تپ گیا ، آسے پت
 وکھرے ہوئے اوزاراں واں کٹھا کر کے دکھیا گیا ، نے
 اُس نے جان بچانے ولے بڑی وڈ پٹی گھٹی - شاید
 دیبا وجر بھی کہ قافلے نے پر وقت اُتے پہنچن پاروں
 اس نے ساہے نی ڈور نہیں تڑٹی بھی -
 داستان گو آگنا اے کہ بدوں گھوڑ سوار
 اُتے پہنچا ہیا ساں اُس ٹھڈے سیخ وجود وچ زندگی
 نی ریت جاگتی ہی ہی پٹی -

اُس آئیاں سار سمجھ توں پہلوں اپنی شناخت
 کروائی ، تے اُس توں بعد اپنے پُٹے نے اندرونی
 کیسے چوں رک ویٹیا ہویا چڑے تے بکھیا حکم نامہ
 کڈھ کے ساریاں واں دتاس - اُس توں بعد
 ادھ وی اُس ٹھڈے وجود کول جھم مار کے
 گیا - اُس ٹھڈے ہڈیاں نے وجرے آں شناخت
 کرن نی بہوں کوشش کیتی - برے کامیاب نہیں
 ہویا -

ادھ سخت پیہ وچ پیا ہویا ہیا ، تے شاید اُن
 مُندی وچ اگے بھل دیکھے آ کہ اُتے موجود رکی
 رتیاں والاں والے بڈھے پیاری ایس طرح
 گل چھوہی ----

” سرکار ---- تہاں والا خفا ہوو جھاگ

بہوں میں ایتھوں پہلی داری لگیا ہیاں تاں ایہہ
 ساہیں کھن اس ماٹھہ آپ دستیاں ہیاں ۔ اُس
 ویلے میں آپ بی جوان ہیاں تے لکھاں وچ ہک
 ہوساں ، برسے یکہ عرض کراں خود جوانی آں اُس نے
 ہوئے تے غرور ہیا ۔۔۔۔۔ اس اگے دودھنے یا
 پرستہ وینجن تا ارادہ کیوں نہیں کیتا ؟ ایہہ اس نا
 عدا جائے ، پر میرے اپنے نیل وچ اس نے
 کوئی خاص دہر مذور ہوسی ۔۔۔۔۔ کتنے موسم آئے
 تے گذر گئے ، اتھے تک کہ جوانی تا غرور مچی ۔
 تاں ایں ادبناں ویلیاں توں ایہہ گنا بڈھا ایستے
 ایں جاگھاں تے قافلے نیاں مسازاں تا حوصلہ بن
 کے بیٹھا اے ۔ ساڈے گھوڑیاں تے فچراں نے
 ترسے تے گھسے ہوئے نعل ، اس آپ اپنے
 ہتھاں نال بدلے دُن ، رزین تا اسباب مرمت
 کیتا اے ، تے ایں توں وکھ مسافراں واسے
 جو کر سکا اے کیتا ۔۔۔۔۔۔ اس جھکیانی
 وچ مٹھے پانی تا چوہا اے ۔۔۔۔۔۔ ورا
 چکھتاں سہی ۔۔۔۔۔۔ تے اُس چوہے تک
 پہنچن لئی ہن تاں لہائی بی لہئی نہیں پینئی ۔ تے
 چرنئی پھرنی اے تے اُس نے نال پھسا بولا اے ،
 جھڑا اکھ جھپکن وچ ماکھیوں توں دودھ مٹا پانی

آتے چمک آئے اے ۔۔۔۔۔ معاف کرنا ۔
 ہس ویٹے چرخئی تے یوکا نظری نہیں پیا آنا ۔ ایہ
 کہیڑ تے جتیرا جس تک ہٹ دیس تاں آپ
 تک گئے او۔۔۔۔۔

داستان گو نا بیان اسے کہ اس رتیاں وٹاں
 والے ہٹے فی کل اور وچ ای رہ گئی ۔ اُس
 گھوڑ سوار آساں جتے نے اشارے ناں چپ کر دتا
 تے آکھن لگا :

”بھٹیا ، تیرا کم آسان کر دتا اے ۔ میں جس
 مقصد واسے اتھے تک آیا ہیاں ، اس مرودو آں
 بہوں پہوں اسی کے خاطر بھیجا گیا ہیا ۔“
 اُس اتنا آکھا تے اپنے کتے ناں لکے
 پھرے آں ہکی بٹکے ناں کھول گھدا ، فنا وچ اُچت
 کیتا تے اگر بھکن وچ اُس ٹھٹے سچ ہٹے وجود
 وچ لاہ دتا ۔

اُس توں بعد ادہ زیادہ دیر اتھے نہیں ٹھہریا ۔
 اُس جٹ پٹ مرن والے ہٹے فی سزا نا حکم نامہ
 پڑھ کے ستایا ، نیواں ہو کے موتو فی تصدیق کیتی
 تے بہائی لیہہ کے بٹھڑے پانچے نے چوہے فی
 طرف نکل گیا ۔

ادہ بہوں جلدی وچ ہیا ۔ اُس صبح جھوون نا انتظار

بی نہیں کیسا تے پیسے دیچ گج بد مردوں آیا ہیا اُدھر
پرست گیا ۔

داستان گو اکھتا اے کہ اس جاگلیں راتی نی راتی
واسے ٹھہرے واسے قافلے تا کوئی پک بندہ بی پچ کے
نہیں گیا ۔ سارے اڈیاں رگڑنے تے خون تھکنے ہوئے
مر گئے ۔

بادن والا گھوڑ سوار میٹھے پانی نے جھپے دیچ چڑے
تے لکھے ہوئے حکم نامے نے تل ڈاڈھاتیر نہر لی
سنٹ گیا ہیا ۔

”سانگی استادان فی ہکات“

سننے آئے اُن کو گاہ تے دیہاڑیاں وچ پتلے بدل
 نیاں آوارہ ٹھکڑیاں دلاں وچ دراڑاں پا دینیاں ۔ ریٹیاں
 مارٹی ہوا وچ چیک سٹائی نہیں دینی ، تے آسمانی
 بھلی برہمی نے چمکارے اُن کھا دینی اسے ۔

بس ایہجے ای دیہاڑے جٹے ۔ اجلا پوری طر
 سروریں نہیں آئیاں بیاں تے گھلے ۔ بھرے جوئے
 میریاں تے چوڑاں پاسوں بدل چڑھے جٹے ۔

گرئیں نے کتے کتے نڈتے گرمیاں نیاں لمیاں دوپہاں
 نے خاتے تے اتو کس کو پچھے جٹے ۔ پوری پارٹی نے
 ہتھاں چ گئے جوئے تماش نے بد رنگے پتے ہٹے
 ہکی دوتے کوور مار کا کے کسی تھپتے تے نہہیں

تے دوپہر بی ہووے تاں لیجوں لگتا اے جیوں
شاماں پئے گئیاں ہودن ؎
”پھا“

”برے یار ، رک گل نہیں سجد آئی ؎“ ادہ بُدے
نی مہاشاماں تے بہ گیا ۔

”کدھرے سائب تل بی ایہا گوی تاں نہیں پیا
ہوتا ۔ کدھرے لیجوں تہ نہیں کہ باہر دوپہر ہووے
تے اساں شام بنائی ہوئی ہووے ؎“
مسیکنے ایہہ گل کر کے ماتھہ بی جھبل جھوے

دپج پا دتا ۔

”یار ، اسی کتنی کو دیر کھیڑے ہوساں ؟ جیوں
تاش کھیڑ کے ہٹے آں تاں یکہ ویلا ہیا ؟ تے
آج وت سادیاں دوستاں دپج بجتی چلی ہوئی کہ ؟“
نیں مسیکنے تے اتے ہوں مارے سوال

کر دتے ۔

”یار ، ماتھہ تاں ایچوں لگتا اے ، جیوں ایہہ
سب کچھ کسی پرانے ویلے نی یاد ہووے ۔ کدھرے
ای ددے مقلان فی اس مہاشاماں تے دم ای نہ
دے دنجاں ؎“

اتھے سک پیچ کے دنہاں وان سپ شگر گیا ۔
سبیاں مارن ہوا دپج مار نا جھل دڑ وٹ گیا ۔

نہا جانے اسی دوپے کتنی دیر تک حیران کھینے سے
 بوسں - بچ گنا ہیا جیوں ڈھٹا نے کنارے نا پکڑ ساڈسے
 قدمں وچ اکھ آیا ہوسے ، تے ہولے ہولے اسی اُس نے
 وچ ڈبے دینے ہواں - ڈھٹا نے کنارے دڈے دڈے
 پیسے ڈڈو کلا سچا سچا کے پئے گانے ہئے ، تے حضرت
 صاحب نے دربار دایوں نوبتاں تی وار ہواڈ نے نال
 رل گڈیر ہو کے ساڈے بچے کہتے توں ہو کے پئی گئی
 ہئی ۔

ساہنے جرنیل مرگلاں نے پار ، بھلی پک واری دست
 دھٹی تے میں میکیا کہ میں دربار تے بچنے آپے
 بلاں نے گیرے وچ آپکے ہئے تے نئی نئی نوبتاں
 تی وار ۔۔۔۔۔۔

کھتیاں کھتیاں مسکینے پک چیک ماری تے کمان
 چوں نکلی تیر دانگ بیرے کوں اگے بھل گیا ۔ میں
 دوسرے نے پائیے وچ ڈھینیا ڈھینیا رہ گیاں ۔ تے
 بڑی مشک نال جان پیمان ہئی ۔

دست انچ نگ اسے جیوں وقت ٹھہر گیا ہوسے ۔
 میں کنا کنا ، پور قدمں نال ، ساء روکیاں اپنی گلی
 تک آیا ۔ ڈیڈویں نا یوبا گلا دیا ہیا ۔ ماتھے ڈیڈویں چوں
 ویہڑے تک وینچنے چ شاید بہوں وقت لگ گیا ۔
 ساڈے مگھار ویہڑے وچ اسہیوں گنا ہیا جیوں دیہوں

بنے ڈبا ہووے۔ میرے گے۔ پرستے تے کسی توجہ نہ ہوس
 دتی۔ ویہڑے چ تل تل پٹیاں بوٹیاں والے دنیاں دنیاں
 تے کوئی نہیں ہیا تے کونے چ شریبہ تلے متددور نے
 تھڑے تے ہٹا بھٹا پر پچاٹواں میری اپنی ماڈا ہیا۔

بڑا عجیب جہا لگا ہیا۔ ہتے ملن انج لگا ہیا جیوں
 رتی تا روا پھر ہووے۔

میں باہر نکل آیاں۔

نوبتاں نی واز باہر گئیں وچ رلی پھرنی ہئی۔ میں
 اس آواز نی اٹھکی نپ کے، بے سوچے سمجھے حضرت ماعب
 نے دیار دائیں کھڑ پیا۔ لوکاں نے جتھ نے جتھے اس
 پاسے پئے دیئے ہئے۔ کھلے وچ رُبالاں نی جاگن نویں
 دسترخوان لویٹے، چریکٹیاں کھڑیاں نے نال ہر قدم
 تے برہمیاں تے ہاکیاں ٹیکنے، مایے نے بول ہکی دوسرے
 کولوں کہنے، ویرد تاجے بابے والے جوں۔ ادھناں وچ پٹا ہٹی
 جگے ٹالا ہک جوان سونہر نے تیل تل چوڑیاں ہونیاں گل تھپاں
 تے ہتھ پھیرنا، لمے لمے دگل بھرنا، اگے اگے پیا کرنا ہیا۔
 اسی محل شہزادے، اکثر تینیاں دوہیراں وچ اپنے پالتو
 کتیاں نال تاجے بابے تک پیسے ہوئے میرے پتہ رگدڑاں نے
 چچھے نکل دیئے: ہیاں، تے جدوں بنیرا پئے دیا ہیا تاں
 تاجے بابے نیاں کھلیاں ضلواں آجاڑنے لٹ مار کرنے،
 لکڑے مارنے واپس آنے ہیاں

میں ساجے ساجے نے اکثر ٹھیکیاں واں سیانٹا ہیاں ، ۔ ۔ ۔
 س جتھے پچ ماٹھہ کوئی بی جانا پہچانا ٹوٹھہ مہانڈا نظری نہیں
 آیا ہیا ، تے اوہناں نے مایے زیاں آجیاں تاناں ساڈی حویلی
 نیاں کدھیاں ترپ کے اندر دیہڑے پت جھاتیاں پٹیاں
 پاتیاں ہیاں ۔

”بے غیرتے ۔۔۔۔۔ دے“

ایہ ساجے ساجے والے ساڈے دڑیاں نے کامے
 ہئے ۔

ماٹھہ کج بی چھکا نہیں پیا گنا ہیا ۔ میں اُٹھے ای
 کھو دھنجاں اما برے پتہ نہیں کیوں میں اوہناں نے ”کچھ
 لڑنا رہیاں ۔

حضرت مامب نے دربار نال سیٹاں نے اُچے قطرے
 نے دور دور تک لوک بیٹھے ہاسا مٹھا پئے کرنے ہئے ۔

وچ پڑ بنا ہیا ہیا تے دربار نے اُتے ہراڈ وچ
 زور زور نال اڈتے جھنڈیاں تے تے لٹکاں نے ڈیرے وچ
 نوبت پئی دیتی ہئی ۔ لٹکاں فی پھری توں گھن کے دربار کی
 کدھی تک سرائے تے مشلاں پٹیاں بلتیاں ہیاں ، تے اُتوں
 چواں پاسوں شکنے بدل دربار تے اکٹھے ہو گئے ہئے ۔
 تماشا شروع ہوون والا ہیا ۔ نوبت روک دتی گئی ۔

میں بہوں دیر تک کیے تے فیکے واں بھنا رہیاں ، ۔ ۔ ۔
 ادھ نظر نہیں آئے ۔

بڑے نے وچا۔ دہیں ڈوہنیاں ای سازندے سنے
 نے ومنہ نے پچھتے پچھے بٹے ستورے ہوئے ساتنگی
 جھکے۔ وہ جواں پاسے پھر تر کے مشالوں نی پھکی
 روشنی پچ اداواں دسنے بیٹے۔

بکی دوئے نے مقابلے وچ لکڑے تے سیٹیاں
 مار مار کے دوئیاں گراٹواں نے جواں بے حال ہو گئے
 بیٹے۔ پڑے نے وچار رکھے ہوئے گیساں نی روشنی وچ
 وڈی مشال والے ساتنگی استاد "با" بھری۔
 "با" فی تیز آواز ہر پاسے ددھنے نا جیدہ کرنی
 اُتے اٹھی، برے دربار بنیاں کہیاں تے موڈھے نا موڈھے
 جوڑ کے کھیتے لوکاں نے گھیرے آں نہ تردڑ سکی تے
 تھے ای ٹھہر گئی۔ اُتے مٹی رنگے بدل کچھ ہور اڈ
 کھولتے بیٹے۔

میں فضا وچ ساتنگی فی تنکھی آواز آں جیاں جویاں
 تنکیاں، سٹنا رہیاں، نظراں نال ٹاپناں رہیاں۔ برے
 اُس جی ہوئی آوازاں نے بے شمار رنگ بے۔ بکی دوئے
 توں دھڑے، آپس وچ مل نہ ہون والے، تے دربار نے
 عاٹے وچ دشمنیاں نے لمے سلسلے بیٹے جھڑے ساڈے
 گرائیں توں تاجے تاجے تک نکل گئے بیٹے۔

زمانے گذر گئے۔ گاہے بنیاں دیہاڑیاں پچ، کسی بکی
 برہی نے پچھنے پھل جھڑی ٹوسنے فی ہر ہر توں گداری ہئی،

اس لہر وچ آج فی دہ نہیں بدلوں نے پچھاں لگی ہوئی تھی۔
 بلنی مشالں فی پہلی روشنی چ "ہا" بحرن والے
 سانگی اُستاد تا کلا ہوا ٹوٹہ اتے دائیں اُپت ہیا۔
 اُس تا یکہ ہتھ کئے تے ہیا تے ٹوٹیں ہوئیاں
 اکھیاں -

اُس ویلے تاں ایہجوں لگتا ہیا جیوں اُسے پاسے
 بیٹھے ہوئے لکڑے مارنے جواں تے بچے سہہ اُس
 "ہا" بحرن والے اُن پئے رونے ہودن ، تے چم چم
 کونے ٹرنی پوڑر کیتے ہوئے سانگی بڈیاں نے مہاندے تا
 لپ پال نال وگ گیا ہودے ، ادہناں نیاں چھاتیاں نے نقل
 اُہار نک گئے ہودن ، تے تیز بارشاں ادہناں نے ریشمی
 زنا پوڑیاں وچ چھپے ہوئے مردانہ جساں واں ظاہر کر دیتا
 ہودے -

میں میران پریشان ، ترکہ کر کے اُٹیاں تے تاں وں
 گلی چ کڈ گیاں - میں گھرے دائیں نکل وینا چاہتا ہیاں
 برے گھرے وچ تاں ایسے جُن دیہوں ڈبا ہیا - ساڈسے
 ویہڑے چ ڈریاں ہوياں دائیں رتیاں مٹھیاں ، اجی نے
 سرلے نیویں لائیں تے کونے چ شرشہر تا درخت ۔۔۔
 ۔۔۔ ایہجوں لگتا ہیا جیوں لگاتار پتر پئے ٹوہینے ہودن
 میں ہنیری گلی چ ہیاں ، جٹ تا جٹ ایہجوں لگا
 اے جیوں کوکئی دوہراں ماٹہر گیر گھدا ہودے - میں

پیروں پر وابستا ، اکیاں وچ بتیرے تا غبار گھن کے
جھٹک بیھا گیاں ۔

”وہیں۔۔۔۔۔ ویل۔۔۔۔۔ تاجے باجے شیر گھجانی وہیں

... ایک روپے فی ویل ، ہزار فی ویل :-

میں فٹ پرت پیاں - میں تاجے نے شیرے
سُجّر اں ہک نظر کھٹا چاہتا جیاں ، جس پچھلے ہنسنے منڈی
وچ می کوڑی کھیڑنیاں جویاں تھنچی مار کے میرے لالے
نی ٹنگ بھن وٹی جی - میں بہوں سختہ پیر مارے ، برے
شیرے نیاں کھاکاں توں روپے نا فٹ ساگی تھسے نی
پڑنہمی ناں اُٹتا نہ ویجو سکاں - میں اپٹے بائل ساجنے کھلتے
، ہوئے آپے ٹرے والے تا موڈھا دایا :

”خیر، کیسے اے جی؟“

"اور ساجھتے، کہتا چویا اے اپنی ماؤ کا قصہ - پٹا ہتی

چونکہ یہ ایک مہربان ہے۔

نہیں ابلا پٹا پٹی بچے پر اُس ماؤ نے غصہ اُس
 متہیں بیان کیا ہیاں کہ میرے بچے کیتے بچوں بہوں ساریاں
 اکوازاں کٹھیاں آئیاں۔ اوہ سارے لوک شیرے بنیاں کنواریاں
 ناں اپنے اپنے رشتے پئے جوڑنے پئے۔ وت کنی من شروع
 ہو گئی۔ رنگ و پچ بھنگ پئے گئی۔

پڑے وچ روئے چلکے ٹہرے اسی طرح واری داری
پئے گانے ہئے تے اوہناں نے ہر چلکے تے قریا و نی

آنی بھی ۔

”ویل۔۔۔ ویل، مکہ فی ویل، شیرے“ ہے ہاجے

نی پنجاب واریاں نی ویل ۔۔۔۔۔ ہکی روپے نی ویل

کہتے ہوئے۔ یعنی مثال والے ساتھی استاد خود ہے۔

۲ نوٹ: اپنی پگڑی وچ رکھیاں جویاں بکس طاری وت چلے۔“

بجری :

2

میرے تے دنداسہ مستی ، ہونٹاں تے لگاناں اپنی

اگھنا ہیوی عیدالکریما، جیلٹی ملکوں کیوں گمانی ہیں

میں گلی نے ہنیرے چوں اگلے نعل کے چائٹے

دوچ دینا چاہتا ہوں، یکہ پتہ پٹنا چلی جو لے دوچ شیر تاجے

یاجیا نظری پئے ونجے۔ برے میں ابد اگے نکلے، ماہ ہی

پیا بھنا بیاں کہ کسی میرے کالج درج ہتر پا کے ماشہ، تیکھے

چک گدا -

۱۰۹ مسکینا ہیا۔ ہنیرے وچ اُس نے پچھنے شاہ کالے

مہاندر سے تے شیطان مسکراہٹ ہوئی تے اوہ فقر فقر

پیا کھنا پیا ۔

”میرے پیچھے پیچھے آ“ اُس گھس گھس کیتی۔

اُس نے جیسا رواں نہیں بہی ۔ اوہ لئے لئے

قدم جانا ہنیری گلی نے اٹھ کر یہہ گیا۔

سانگی استاد چار بیٹے توں بعد اوجھالے ول مشہور

بہت شروع کر رہا ہیا۔ بچنے والے مڑھیاں نیاں کنڈیاں
 - دینے چڑے نے پٹا کے فی "ٹھاہ ٹھاہ" گرائیں
 بہ ۱۰ رنٹے ہوئے کالے شاہ ہنیرے تک بھل گئی تے
 اس توں بعد لوکاں نے ہاسے فی واڑہی
 نہن باتوڑہ باش شروع ہو گئی ہئی۔

"ہویا کیہ اسے؟" میں میکینے ناچو لگ رکھ کے
 پچھیا۔

"بس بھل آ مرزا۔۔۔ توں نہیں جانتا ایں۔ آج
 ٹھون خرابا جو کے رہی۔ تاجے بابجے خال مٹھ نہیں
 آئے، ہر ہکی نے ڈب دچ طاپٹھ ای، تے اپنے
 گرائیں نے مرزے بی ڈاڈھی تیاری چ اُن۔
 بس جٹ گھڑی فی دیر اسے۔ ہکی دوسے اُن ڈاہ کے
 رکھ دیں۔ آج کچھ جو کے رہی آ۔ مرزے، توں
 دشمن داری والا ایں۔ بس بھل آ۔"

میں ڈھینا گڑنا مسکینے پچھے ٹڑنا رہیاں۔ میں آپ
 کچھ چر بہوں کڑاکن بھلی سے چانٹے چ، دربار نے پچھے
 اندر کوٹ توں آون والے ایسے رشتے دار نے ہتھاں چ
 پادار دچ بوسٹیاں حوئیں برچھیاں تنکیاں جیاں۔

اسی دوسے گلی نا لہا چکر کوٹ کے حفرے والے
 رستے نے پئے گیاں۔ ہئی گراں کہ پاسے رہ گیا ہیا
 تے ساہنے پکے رستے نے تاوں نال ڈھنا نے ٹھہرے ہوئے

پا نیئے چ سرمہ سلائی والی بارشس ہوئی ہوئی ہوئی۔ حضرت
نے جواں پاسے وچس ہوئی ساراں چ پائی پیٹے نی ورت
نال دربار دایوں آئی دعوکاں تی وار تے گھنگرواں نی
چم چم پناد ہوئی یعنی ہوئی۔ ہن میٹھہ اپنے زوداں
وچ ہیا۔

اسی پتیاں تک چکڑ وچ ٹرنے رہے۔

”یار۔۔۔۔۔ توں شیرے آن تکا ہیا؟“

”ہاں۔“ مسکینے ادجوں ای کمبیاں کمبیاں

جواب دیتا۔

”بریا۔۔۔۔۔ خدا تی قسم اسے، اس نہیں اکبیاں

وچ خون لتا ہویا ہیا تے اس نیاں ترولیں نیاں

مچیاں تگنیاں ہیاں پتیاں۔ میں آپ تکا ہیا۔

دست ادہ اوتھوں آٹھ کے باہر نکل گیا ہیا۔ میں

اوتھوں ای اندازہ لگا گھڑا ہیا کہ اج کچھ ہو کے

رہسی۔“

میرے آگے آگے مسکینے لئے ڈگ بھرنا

ٹھری دینا ہیا۔

اس نے چکڑے چ ٹرنے نال ”پچاک“

پچاک ”تی آواز تے اٹھنے چھٹے، میرے موڑھیار

توں گتیاں تک چکڑے نالیپ پٹے کرنے سئے۔

جواں سرمہ سلائی والی تیسر بارشس ہوئی۔

وینی ہٹی -

"مرزے ، پار سال یاد ای ، ایہناں ہی رہاڑیاں
شیرے گھیار فی بھینٹوں تا اُدھالے ہویا ہیا -
تاجے بابے والیاں لٹی کوڑی دچ بھی مار
کادی ہٹی تے کمر بی کٹوا بیٹھے سٹے - برسے
پار ، اس واری تاجے بابجے بڑی تیاری ناں
اُٹے دن - مانہہ سماں گنا اس کامے اپنی
اوقات بھل کئے ن ۔۔۔۔۔۔ شیرا اپنی بھینٹوں
نے اُدھالے تا بدلہ گنتی ۔"

میں اُسی طرح ٹرنیاں ٹرنیاں "ہاں نہیں"

کہنتی -

برا سی جرنیلی سڑکوں واں نہیں چڑے یہاں کہ
اُٹے "ٹٹے ٹٹاہ ٹٹاہ" نیاں تیز آوازاں چواں پاسے نہی
ہوئی ہنیرے فی چادماں واں پیرنیاں ہوٹیاں بھل
گئیاں - ایہہ سانگی اُستاد نے صفحہ پتے جے موٹے
چڑے نے پیٹے فی آواز نہیں بئی - ایہو لگا ، یہ ،
جوہیں گمانجہ پل گیا ہودے -

"مرزے ، سانگی ٹڈمیاں نے کٹاں ۱۰ کمال تھیا
ہی - ہر پاسے "ٹٹاہ ٹٹاہ" کراؤں ،
میرے اگے اگے ٹرنے مکینے گل بہ

۱۰۴ ووت چھوہی -

ساتھ رہا۔ تے اُچے جھنڈیاں تے پیچھے بھلی بھلی
تے کرائیں دایوں آئی بہر خشکی گھوڑی اسان
وہاں بیاں اکھیاں وچ خمر گئی۔

میں کیا کہ گھوڑی تے پٹا پٹی چولے دے
بندہ اُٹھ ہوا ہیا تے اُس نے لکے
وچ پچھوں آئی ہوئی کہ زنا نہ ہائی
میرے خیال فی تہیہ مسکھے کر دتی۔ ہر
شیرے نے پیچے بھٹکی گھوڑی تے کون نئی۔۔۔
اسی نہیں پہچان سکے

جرنیل سڑکوں تے آدن توں بعد، گھوڑوں
بیاں ٹاپاں نے نال اُٹھیاں چنگا۔ یاں
دونہاں اکھیاں۔ پٹا پٹی چولے نال لوبھیا ہوا
زنا نہ وجود نال گھدیاں ہویاں شیرا کہہ رہا
ہوا ہو گیا ہیا۔ اُس فی خشکی گھوڑی
بیاں ٹنگاں وچ کمانیاں لگیاں ہوئیاں بٹیاں
ستے اُس نا پٹا پٹی چولا جھنڈے و نوک
چڑکنہ ہیا۔ ایہوں لگتا ہیا بیوں اود کبر سم
اں تہیاں سمیت لہ سٹی۔

اسان جرنیل سڑکوں فی پٹی تے پکے مر گھر
سٹی نئی۔

میں مسکینے تے برے تے چھکنے پاندی والاں
واں تکیا ۔

”یہ ، مسکینے ، اسی تان پڈے ہو گئے
آں“

اوو شیطانی ہاسا ہسنا رہیا ۔

وت اسی پڈیاں وانگن ٹرنے ، اپنے اپنے
میرے تے پاندی والاں نا بوجھ چایاں ، گوڈیاں
تک چڑے چوں لگہ کے گرائیں والے رستے تے
پے گئے ۔

اکے دیہاڑے ، عزائیں دچ کسی باگیاں بی اسان
رتی ۔ اُدھالے نی گل نہیں تھئی ۔ کسی دسیا
کہ مریں نے ٹلکریاں تا تابھ باجے وایاں
کوئی جواب نہیں وتا ، تے شیرا گھبار
اپنے گوڈیاں وچ مردے کے بیٹھا رہیا
ہیا ۔ بے غیرتے یکہ جواب دیون سا ۔

میں اپنے برنہ پروسٹے اُتے چا کے بٹھیاں
اکھیاں ناں مسکینے آں تکیا ۔

”مسکینے ، ایہ تڈے یکہ وسنے وُن“

”مرنے ، کدی کدی ایہجوں بی ہوتا ہے کہ
باہر دوپہر ہودے تے اسی سمجھاں شطاب
پے گئیاں“

مسکینے اپنی ڈھنکی ہون واناں پٹ ۔ اب

قصہ کہانی

مکئی گل ای اے کہ نہیں کہے بی ادھار گھن کے واپس
 نہیں کیتا۔ میرا خیال ہیا ادھار گھدا ای اس واسے دینا اے
 کہ واپس نہ کیتا جئے۔ میں پچھلے پنجاں سالوں نی بیکاری
 نے دہاں وچ اتنا اک ادھار گھن چکا واں کہ واپس کرن
 تے آواں تاں اگلے پنج سال تکھا بیٹھا رہواں۔ برے اج
 میں ستاہراں روپیاں تا منی آرڈر بھیج کے دو سال
 پہلوں کھادے ہوئے ادھارے کھائے تا بل اد کرنا چاہن
 صرف ہک بل جس تا کہے کسی نہیں پنچا۔ برے جس
 ماٹھہ ہر ویلے اپٹھا لکائی رکھا اے۔
 ہن اُس ہوئے تہ پتہ ماتھہ پوری طرح یاد نہیں۔
 برے میں ای جانتا کہ ایہہ پیسے اُساں پونجی دیس۔ میرے

یہاں نہیں۔ شہر اس نے پیسے نہیں مار سکا تھاں ہو۔ کوئی نہیں
مار سکتا۔

دو پہلوں اس شہر چوں آئیں۔ آخری دیباڑے، کاڈنٹر
تے پٹے ہرے رجیٹر تے دستخط کرنیاں، میں اس تان
چھوٹھا دھند کیتا ہیا کہ گھار پوشینیاں ای سارے پیسے
بھجوا دیساں، تے اس جواب دتا ہیا۔ ادیرا میرے پیسے
کدھر نہیں دینے۔ بے نعم رہو۔ میرے ہوئے تان آپے
پوشینج ویں۔

تے میں اس ویلے سوچیا ہیا۔ ”توں بی بے نعم رہو۔
میں کدے اُدھار واپس کرنے واسے نہیں گھدا گا“
برے آج پہلی تتخواہ بھی اسے تان ادھار یاد آیا اسے۔
میں اپٹھا لٹکیا سویا اس تا پتہ یاد کرٹاں۔

میں اپنے آپ آں آج پہلی واری اتنا کمزور پہا ویکٹاں
میں اس تتخواہ چوں ہک پیسہ بی اُدھار لائے پچ ضائع نہیں
کرنا چاہٹاں۔ برے میں کیکہ کراں میں بے بس آں تے
ادھار پہا اگھتا اسے،

”برا، میرے پیسے کدھر نہیں دینے۔“

آج تتخواہ گینے ویلے دستخط کرنیاں مانگہ اس نے
کاڈنٹر تے پٹے ہوئے رجیٹر نے دستخطاں، وت ہک
وری برے نے بھار کر دتا اسے میں اس نے ہوئے وچ
اپنا پس دیباڑا یاد کرنا واں۔

س دیہاڑے کسی پاسوں روٹی فی درک نہیں بنی تے ہیں
 س شہر، مائر پتر بجی بجی جیسی بندہ ہٹی فی مہاٹھاں تے میٹھا
 ہويا اس ہوٹلے نے اندر باہر ہوتیاں لوکاں واں پیرا دیکھا
 ہیاں - پتر نہیں کیجوں تے یکہ سوچ کے میں بی اندر وڑ گیا
 ہیاں تے رنج کے روٹی کھادی ہوئی - بعد وچ چاء پی کے
 میں آرام نال کاؤنٹر نے کولوں جو کے باہر نکل آیاں - س بی
 چپکوں وار نہیں روٹی - نہیں پورے ست دیہاڑے روٹی کھا
 رہیاں تے اُس جنے نے پترے پڑتایا نہیں -

آخری دیہاڑے میں آپ ای کاؤنٹر تے کھلو گیاں - وہ
 ماشہ کھوتا دیکھ کے دوسے پاسے دیکھنے اُن گک پیا ----
 میں گھار پوٹھنیاں ای سارے پیسے بھجوا دیساں -

اوہ ایرا، میرے پیسے کدے آپے پوٹھنچ دیسن -
 میں اُتھے کی سنگیے نال گل کیتی تاں ہس پیا - مکس گھا
 "میں تاں بڈاں پہلوں دسا ای نہیں بیا کہ غریب نا مال
 مارا دیسی - سچہ بچھیں تاں ویلے بیویے میں بی اُنھوں ای بیا
 کھاناں - برے یار لوک اگتاسے - اوہ اپنا کھانا پیتا جدوں
 چاہوے رکھا گئے -

وہ اُس ماشہ ہک کھائی سٹائی کہ موٹے واسے ،
 ہکا پتر ہیا - عمر ہر میں کوئی ستاراں اٹھاراں سال - بڑ
 سوٹا --- اوہ گم ہو گیا - پورے پنڈراں دیہاڑیاں بعد
 شہر نے بجی بند مکانے یوں ہک لکس بھی ، باکل ننگی -

شناخت کرنے تے پتر لگا کر ای ، پتر اسے ۔ لوکاں تا ٹھاٹھاں
 دے سمنہ ، جس وچ اوہ ہکلا ، ہر بندے نے مونہیں داہیں
 پیا دیکھنا ہیا ۔ کسی بندے اُس نی اکھی چوں اکترو کرکھنیاں
 نہیں دیکھ ہکا چپ ۔

دون پیا ۔ پیس دایاں پچھ پچھ کیتی ۔ اس توں پچھا گیا کہ
 کسی تے شک آ گیا تاں دس ۔ اوہ آکھن لگا : ”میری کسی
 تال دشمنی نہیں میں کس تے شک کراں ؟“

گھر لوکاں داں اسی نے بوٹے تے کم کرنے والے
 ہکی بڈے نوکرے تے شک ہیا ۔ برے اُس تا ہکا جواب
 پیا ”میں کس تے شک کراں ؟“ اُس بندے تاں میرے
 پترے آں اپنے ہتھاں وچ کھڈایا اسے ۔ ای اس نی
 دیو نی جاگھا اسے ۔ تسی آپ دسویں اس تے کیجوں
 شک کراں ؟

کل پرانی موٹئی تے دک ٹھل بٹلا گئے ۔

اوہ نوکر چپ چپ رہوٹ لگا ۔ دیکھنیاں دیکھنیاں اُس
 نے سرے نے سارے داں چھو ہر گئے تے لوکاں چاء
 دینیاں اُس نے ہتھ کن لگے ۔

ہکی دیہاڑے اوہ بیج ہوٹے تے نہیں آیا ۔ شاہیں محلے
 نیاں بنیاں داں اُس نی کوٹڑی چوں اُس نی لاش بھی ۔
 اس ہوٹے نی ای چھری تال اپنی پگی لاء سٹی بی ۔ اس
 موٹے نے گواہ محلے نے نکتے نکتے دو پتے بٹے پیناں نے

سامنے دیہاڑی دیئے ہاں سر نہیں، اقرار کیٹا ہیا کہ ہوئے
 واسے نے پترے تا قاتل میں ای آں ۔

اس گلاں بڑے دیہاڑے جو گئے ہیں ۔ دیکھ کے
 دستو میرے سرے نے وال چٹے ہاں نہیں چٹے ہونے ۔
 میں کمبوں ہتھوں تل متی آرڈر لکھناں ۔

نیکے نیکے دُکھ

رات ہوئے نہوئے میرے توں اپنی چچی چمک گھدی
 ہوئی تے نیں اُس چچی تھلویں نگہ مُننگا اُباسیاں گھینا
 اٹھ کھڑا ہیاں۔

نیں پہلوں دس پیشاواں کہ ایہہ اچا سویرے نی گل
 اے۔

نیں اپنے سوتری نے چلکے تے پاسا پڑا ہیا، تے
 دھواٹکھے ہوئے اندرے بنیاں کدھیاں تے نظر کیتی ہوئی۔
 میرے پواندے داہیں گھل گھل باری چوں سویرے نے
 تارے مانہہ اکھ ماری ہوئی، تے چپ گیا ہیا۔

اُس دیلے مانہہ لہجوں لگا ہیا جوں دھواٹکھے ہوئے
 اندرے چا کوئی کھٹکاری مار کے ہیا اے۔

ایہہ ارج سویرے فی گل اے - میں اُمٹ کے چوں
پاسے ڈٹھا ہیا ، برے کوئی نظری نہیں آیا -

ایہہ کشکاری کس ماری ہوئی - ایہہ مہتن وہ کون
اے بلا ؟

میرے اندر سے زیناں دھواں گئیاں ہوئیاں کدھیاں میرے
توں دودھ کے حیران ہیاں -

میں دیر تک باری پچ کھلوتا رہیا ہیاں ، تے سا جئے
رات فی راٹی کدے اپنا سر جے پاسے سٹنی ہوئی تے
کدے کجے پاسے - اوہ میری حالتاں تے ہسٹیاں ہسٹیاں
ڈسے ڈسے ہینی ہوئی تے میں حیران کہ ہن میرے ای
جئے نے ہلے ہوئے بوٹے ، میرے تے کشکاریاں
مار مار مہتن لگ پئے ن - کہہ دیا آ گیا اے -

میں اپنا ہر دوہاں جتھاں وچ نپ کے گوڈیاں بھار
اُتے ای بہہ گیاں -

بہوں چہ پہلے فی گل اے ، میں نہکا بیجا ہیاں
تے میری ماء ماٹھہ سواون دیٹے اپنی سرے فی چٹنی
میرے مونہہ تے پا سٹنی ہوئی -

اس چٹنی زیناں چرچٹھاں چوں اُس نے ساٹھوں فی
خشبو تے لوریاں نے ہلارے میرے اندر ڈھینے رہے
ہئے -

اوہ نیک بخت اپنی ہر راک لوری وچ ہواواں

رُسیں تے تفرہاں گھدی گھدی کدے کدے نکل ویتیاں تے
 کدے کدے - تفرہاں تے مچھتاں نی پتھ کھلی ہوئی ہئی لے۔
 سیانے اکھنن کہ جدوں زمی تے کچھ نہیں ہیا۔۔۔
 ۔۔۔ پتھ بکیر و کچھ وی نہیں ۔۔۔۔۔۔۔ بندہ ہیا نہ
 بندے کی ذات - ایہہ زمی ، اگی تا آوا ہئی تے اس زمی
 تے کوئی سو سال تک میٹھہ وسنے رہے ہئے ، تے ہواں
 چلنیاں رہیاں ہیاں - مچھتاں تک ایہا کچھ ای ہوتا رہیا ہیا ،
 تاں کدھر وچ کے اس دھرتی تے پھلاں تا تے ساویاں
 پتراں تا موسم آیا اے - ایہہ ہواواں ای ہیاں جیہناں
 کر کے وڈے میٹھہ توں بعد راتو رات ہر پاسے پھل
 کھڑ پئے ہئے۔

اس ویلے پھڑیاں ہواواں ای چلنیاں رہیاں ہیاں
 تے تاں کدھرے اس رشتی آن بولتا آیا اے -
 تاں کدھرے دھرتی تے آدم پہلی کشکاری ماری اے -
 اوہ ہیا اے ایہوں گنا اے جیوں اوہ رہوں دیر
 تک ہوتا رہیا اے - تدا ای تاں ساڈے ویلیاں پر ہلے
 تک گئے۔

بچی گل تاں ایہہ اے کہ ہر رشتی تا آخر تک انت
 اے -

ہاسے تے مٹھے بولاں تا بی اخیر انت ہوتا اے -
 اسی اپنے پتھکے ویلے گزار میٹھے آں - نہی کہہ اے؟

اسی دیکھتے آں کہ ہواواں بنیاں واچھاں پھریاں ہوئیاں ن ،
تے ساڈیاں روئیاں شکلاں ہواواں ہر پاسے ہاسا پایا
ہویا اسے ۔

میرے اجی آں نی جٹ گھڑی ہسن بولن تا ویلا مہتہ
آگیا ہوسی ، لبھیا نہ ہووے آتاں میری ماواں نیاں نوہیاں پچ
لام نے میداناں فائیں سدے نہ ہودن سا ۔

میرا اجی ، لام نیاں میداناں چوں پرت کے نہیں
آیا ۔ اوہناں ہواواں وچ ای کدھرے دل دل گیا ۔
بہیں بکیاں ہونیاں کئی واری ستیاں ستیاں یا ٹرتیاں
پھرنیاں بہوں ہولا جیہا تھا پڑا اپنے موڈے تے
محسوس کیتا اسے ۔

میرے اجی نے مہتہ ہواواں وچ دل دل کے بی
اوہ بیچھے ای رہے ۔

میری ماواں آکھنی ہئی ، لہیناں تھا پڑیاں نال کدھرے بڈھے
نہ پڑیں ۔

” ماہ “ ، جھلی نہ ہووے تان ، اپنے اجی نے
تھا پڑے نال میں ٹھے پیساں ؟

برے ہاتھ کدھرے کدھرے ابھوں لگتا اسے کہ ای
ہواواں ماٹھہ چپ چپ ویجھ کے سارے جہان نے
ہاسے تے ” مٹھے لول میرے آسے پاسے جھیر نہ
لا دیون ۔ تے میری ککے دیہاڑے اکھ ککے تان

دستار بندی

اج نویں سردار فی دستار بندی ہوئی ۔

راتی نے پچھنے پہر توں ، ساری آبادی وچ خوشیوں
پیاں مٹائیوں وینیاں ہیاں ۔

سڈتاں توں لوکاں نے موٹہر مہاندسے تے ، بیہڑا
ہرڈل نا یپ کھ دتا گیا ہیا ، اوہ بھن ہوئے ہوئے پھڑ
گیا ہیا ۔

سویرے جدوں ، مسیکھے آں تریختی جگایا اسے تاں اُس
تیاں اکھیاں چوں لہو پیا ترونا ہیا ، تے سارا سریر بیوں تریختی
ہیا پیا ۔ وت بی اوہ تریپ کے اُٹ بیٹھا ۔

اجلا دیہوں نہیں چڑھا ہیا ۔

نئے نئے چاٹنے وچ اُساں تریختی نے موٹہر تے مدلی

رونق نظری اُٹی - چائنا ہوئے ہوئے دھوا ہیا پیا -
 مسکینے ایسی گھینیاں ہویاں ، تال فی منجی تے مستے
 ہوئے اپنے پتے آر سکيا ، جس فی چھاتی تے نویں سردار
 نیاں حمایتیاں اپنا خاص نشان مکھ دتا ہیا -

مسکینا ، ہر نویں سردار تا عطیتی ہیا ، اس واسے
 اسوں عوٹی ہوئی - پڑھوی ماؤ اپنی منجی تے پاسا
 پرتنیاں ، تے کھنگنیاں ہویاں سبھی سویر فی پہلی گل
 سیکتی ۔

”پترا ، نیک ننگن اے ۔۔۔۔۔ کل رات توں بدل
 بدل کھے ہوئے دین - ساڈا فواں سردار ، گھدا
 اُس فی جیاتی کرے ، نیک بخت اے ؛
 اُس اسٹان آر سکيا تے جلدی جلدی تیار ہون لگا -
 ”شام اے تے کسی دُشمنان وچ گھرے
 ہوئے او -“

آبادی نے سب توں سوہنے جوان فی وان ۔۔۔۔۔
 کدھروں دُوروں پٹی اُٹی ہئی - مسکینے سرچھٹیا ، راسس
 واسے کہ اوہ پرانی گلاں واں مچل وینا چاہتا ہیا -
 اُس بہوں سوہنے تے جھلے جوان نے خیال پچ سارے
 سردار کجھک ہئے - اس کر کے اوہ بہوں سوہنا جوان
 اپنے جیہاں سر پھریاں واں تال لا کے ساری ساری - تی
 گلیاں وچ گھنا پھرتا ہیا -

اودہ سارے سر پھرے ، چیک چیک کے اپنے خیال
 موجب ستیاں ہویاں واں جگائے تا کم کرتے ہئے ؛
 ”شام اے تے کسی دشمنان وچ گھرے ہوئے
 او ۔“

اودہ سوہنے تے سر پھرے جوان ، آبادی
 نے دڑے میدان وچ بھانڈا پال کے سردار نے خلات لوکاں وچ
 نفرت دھانے ہئے ، ایجیاں گلاں کرنے ہئے ، جیہڑیاں
 پٹھے چٹ کاٹھاں واں سمجھ ای نہیں آئیاں ہیاں ۔
 برے ایہہ تاں بڑی پرائی گل ہو گئی اے ۔
 اودہ سوہنے تے سر پھرے جوان ، دست نظری
 نہیں آئے ۔

سارا کچھ ادبجا ای رہیا ، برے ہک گل بڑی اوپری
 جیہی ہو گئی ۔ پراسے سردار ، کیتا کہہ کہ اپنی دستار تے
 تلوار نوں سردار نے حوالے کیتی تے آپ اللہ اللہ
 کرک لگ پیا ۔

مسکینا، تیار ہو کے باہر بھلیاں تاں اُس کی اپنی چھاتی تے
 بی نوں سردار تا خاص نشان پیا پھلکا ہیا ، تے ہتھ وچ کٹی
 سوہاں پرائی کھوٹڈی ہئی ، جیہڑی ہکی زمانے وچ ، اشراف
 بن کے وڈیاں وڈیاں بلواں کھا دینی ہئی ۔ برے ہُن
 ایہہ معجزہ کس گیا ہیا ، اس واسے کھوٹڈی نے دوہاں
 پاسے ، لوجے کی شام چڑھا دی گئی ہئی ۔

مسکینا ، سرسٹ کے آنا ہیا پیل۔

بدوں اوہ ، وڈے گھار کول پہنچا ہاں اُس تکیا
کہ بہوں سارے مزدور اکٹھے ہوئے وئے پئے۔

مسکینے بیڑی اُن آگ لاتیاں ہویاں ، اوہناں کوہوں
سویرے سویرے موٹہہ جوڑ جوڑ کے پھس پھس گلاں
کرن نی وجہ پتھی۔ سارے مزدور ہک تباں ہو کے بولے،
”سرکار میری۔۔۔۔۔ وڈے گھار اُن سجانا این ،

راتی ڈیوے بی بلسن۔“

مسکینے اوہناں مزدوراں نیاں اکھیاں دھج مشاں
بنیاں آپ دیکھیاں ، تے مزدوراں داں اُس نے موٹہہ
تے رنگلیں پینگیاں پینیاں نظری آئیاں۔

گل چوں لگھنیاں لگھنیاں ، اُس تکیا کہ ڈھکی تے
چاؤ نے کھوکھ چوں مکی بدھکے بندے باہر جھاتی
پائی ، تے آکھن لگا :

”سرکار میری۔۔۔۔۔ راتی ، وڈے گھار ،

سارے گرائیں نیاں کنواریاں گڑیاں گھبوسے
نے ڈیوسے ہال کے دُعاواں منگن تے بُھکیاں
دھج روٹی وٹڈیسی۔“

مسکینے ، خیالاں ای خیالاں دھج یروں وگاٹے
بُھکیاں تے زور آوراں واں کھپ پائیاں تے
گھسٹ مہکئی ہونیاں تکیا۔

اُس بد شکلی ہو رہی ہوں کچھ دیا - مسکینا
 اگے دودھ آیا - راجے وچ اُساں ایہی بہوں
 سارے بندے ٹکڑے ، بیہڑے خوشی تال نچنے پھرنے
 ہئے ۔

میکنے اُن نویں مردار تیاں بہوں سادیاں گلاں یاد
 آئیاں بیہڑیاں اُس آپ ، وڈے میدان وچ مشالاں
 والیاں جواٹاں تے گرائیں لے چٹ کاپڑاں واں
 سٹائیاں ہیاں ۔

کچھ ای رچر پہلوں ، اس بکی مزورے فی
 بجی جیہی مشوم گڑی اُن دوہاں ہتھاں تال اُتے چا کے
 پیار کیتا ہیا - نکلی گڑی پام ہویا چلا پایا ہویا ہیا ،
 جس چھل اُس تیاں پسلیاں گھنیاں وٹے سکپیاں ہیوں ۔
 نویں مردار ، لوکاں نے اکٹھ وچ کھلو کے
 وگڑنے ہوئے ٹوٹہ مہاندریاں فی عمل کیتی تے لوکاں
 تال مشورہ کیتا کہ کیہ کہیے جے لوکاں تیاں شکلاں
 تے رونق آوے ۔

ہر پاسوں رلیاں ملیاں وازاں آئیاں رہیاں ۔
 ہر کوئی پئی پیا ٹھیلنا ہیا ۔

برے جلدی ای مردار نے مہاندے تے
 وٹ پے گئے ، مردار ہوریاں ، جلال وچ آ کے اپنا
 مہتہ اچا کیتا تے اکھیا :

”بیہہ وڑا تے اوکھا کم اے ، مانہہ آپ مرتجہ چ
 بہنا پئسی“

پہلوں ۳۱ سارے بنے ترمیم گئے ، برے
 اُس توں بعد کٹاں نیاں ساکڑیاں بھاڑ دیوں والا
 شور پکے گیا ۔

لوکاں اپنے مرے ریاں پگاں لہ لہ کے اسمانے
 وائیں وگاہ دیاں تے اُس توں بعد آپے وچ گھسن مکی
 ہو گئے ۔

وت کدھرے جا کے نورانی شکلاں والیاں جدرگاں
 کھلو کے سردار نے چوگردی منتر پڑھ پڑھ کے
 سردار فی لقی جیاتی فی دوما منگی ۔ بہوں سارا ہرمل
 دھکایا گیا ، جس فی خوشبو دور دور تک
 رکنڈ گئی ۔

اُس راکھ توں مڑنیاں ہویاں ، مسکینے آں
 بہوں سارے دمرے ہوئے گاؤں یاد آئے ، تے
 لوکاں نے اسمان ہائیں اُٹھے ہونے بہتہ ۔ حریان پھیں
 نے مونہہ تے پڑھیاں ٹھیریاں نیاں خوشی وچ اتھرو
 کیرنیاں ، کیاں ، جیتاں واں گھڑی گھڑی پڑھوے بہتہ
 اپنے موڑے ریاں میلیاں چادراں نال پیئے
 پو پھیرے ۔

راتی ویٹے جدوں مسکینا گھار پرت کے آیا

آبدی نے تنگ جتے ہنیرے بیچے بزار وچ بڑا رونق مید
 ہیا۔ نکلے نکلے ڈیوے ہر پاسے پئے جلتے ہئے ، تے
 لوکاں نی بک لقی جیسی قطار وچ روٹی پئی وڈیٹی ہئی ۔
 گھار وچ ڈیوے فی جی جی کو وچ مسکینے فی
 ہڈی ماو ، کلام پاک ، اُن بڑے سوہنے ریشمی کپڑے وچ
 ہئی لوسیٹی ہئی ۔

مسکینے اُن ماو دسیا کہ فدا ٹھر کے ادہ دڈے
 گھار ویسی تے جیون جوگے نوں سردار اُن ایہہ ٹھانا
 کلام پہنچا آسی ۔

اج مسکینے پہلی واری اپنے گھار اتنی مائی تک اپنی تزییتی
 پترے تے ماو ہویاں واں جاگنا کھتا ہیا ۔ روٹی کھا کے
 ادہ گھروں باہر نکل آیا ۔

اپن پیٹے آکس فی نظر پڑائے سردار ہویاں تے
 پئے گکٹی ، چہڑا عام جیہاں چیریاں وچ ہیا ، تے لوکاں
 واں روٹی پیا ورتانا ہیا ۔

دڈے گھار مڑواں ولن ویٹے فی اجازت نہیں ہئی ۔
 گرائیں نیاں کنواریاں کڑیاں راتگے چیریاں وچ دھکاواں
 پیاں شگنیاں ہیاں ۔ ساریاں نے ہتھان وچ جلتے
 ڈیوے جئے تے لوکاں تا تک اکھڑ بیا چہڑا اوہناں
 دہیں تک تک کے ہتھان نے اٹھوٹھے بیا
 چھوٹا بیا ۔

سکینا اپنے من فی لہر وچ ، آبادی چوں ندر ،
باہر بھل آیا ۔

ہن اوہ رچی کچے ماہ تے پیا لڑنا ہیا ۔ ندری ندری
وہ پئی بھکنی ہئی تے سرہوں تا ٹھاٹھاں مارنا سمندر
اُس نے چواں پاسے دود دود تک اٹھنا ڈھینا
ہیا پیا ۔

اُس مڑ کے پیچے سکینا ۔ غمی غمی روشنی چ
سایاں آوازاں ڈب گئیاں ہیاں ۔ ہر پتہ نہیں اُس نے
دلے وچ یکہ آئی اے کہ بہت پیا تے لٹے لٹے
قدم چاٹا وڈے گھار مائیں لڑ پیا ۔ وڈے گھار نے
بکھلے پاسے چپ بچیت ہئی ۔ کنواریاں گڑیاں رنیاں
وازاں تے ادھناں سر بھریاں نیاں چھیاں ،
رلیاں رلیاں ہوئیاں ہیاں ۔
سکینا وڈے گھار فی کورہ ترپ کے ندر
چلا گیا ۔

اُس سکینا کہ ہنیرے وچ کوئی رک وجود ،
دوسرے وجود توں دکھرا ہویا اے ۔
ہئی گھا وچ بیٹھی ہوئی رک جوان لکڑی لٹے لٹے
ساہ پئی گھیننی ہئی ۔

سکینا ودھ کے اگے آیا ، فر ڈر کے پرت
پیا ۔ راتھلے پیریاں وچ جوان لکڑی ہئی تے اُساں ساہ

چڑھیا ہو یا ہیا۔ اُس نے ہوٹ پئے کئے ہئے۔
 مسکینا فدی بہ دیر کھوتا رہیا، خر اُس، جی
 کیا کہ وڈے گھار دائیں جاون والے اُس دوتے وجود
 اں وٹج پئے، برے اوہ پتھر نا ہو کے رہ گیا۔
 اُس دوتے وجود اں اُس پہچان گدا ہیا۔۔۔
 ۔۔۔ اوہ توں مراد ہیا۔

رات — رات

اُس آبادی پر ازلوں توں ہیرا ہیا ۔

پہاں پاسے ، وڈے تے گئے کوانہہ ہئے ، جیہناں فی
آوازاں نے شرٹ اُتے نے ماحول اُن ڈاؤنا بٹا دتا ہیا ۔
آبادی نے وینک اُس ڈاڑھے ہیرے پر اپنا ساہ
گھٹینا محسوس کرنے ہئے ۔ ہولے ہولے اوہناں نے ٹوٹہ ٹوٹہ
پیلے پلے گئے ، تے ہتہ ہیرشل ہودن لگے ۔ برے اوہ دینا
منگے ہئے ۔

اُس گھپ ہیرے پر ، جتے جتے اُن ہتہ سجدی نہیں
دینا ہیا ، جاتی تا کاروبار جاری ہیا ۔

لوکاں اپنے گھراں تے بزاراں پر بچے بچے ڈیوے
بال گھدے ہئے ۔ بزارے زیاں دکاناں تے گھار ، اُبار

قبرستان آ رہے ، جیتاں نے مجھ ، جیوں تیروں اپنی کھٹی
نے دیہاڑے چمے پورے کرنے ہے ۔

گل محنت ہکی دوسے کووں ڈرنی ہی ۔

ایہوں تاں ہکی دوسے کووں ڈرنی کوئی وجہ نہیں ہی ۔

سبے ادو سارے بڑیاں اوپریاں نکراں پچ ہے ۔

ہکی دوسے تال گلاں یکہ کرنے ہے ، گوشے کرنے

ہے ، تے گل کرن توں چہے ڈیوے فی نمی ر وچ

ہکی دوسے نیاں شکاں چنٹی طرح پہچان رکھنے ہے ۔ مے

کے تریئے بندے تک گل پہنچ دئے تاں کوئی مصیبت

بن کھوے ۔

سبے اپنے گھراں پچ بیاں واں ہولی ہولی گل کرن

فی تلقین کرنے ہے ۔ اوہناں ساریاں ، گھراں نیاں کھیاں تے

وڈے وڈے اشتہار ٹنگے جوئے بنے ۔

’ کہیاں نے بی کن ہونے ‘

’ اپنی ماد وچ بولن تے مصیبت ٹاں تے امی

نہ آسی ، سارے گھرے پچ مصیبت اڑ کھوسی ‘

اُس آبادی نے بڑے چٹ کاڑ ، جیتاں بہوں

پہلوں اس اُجاڑ جاگھاں پچ پہلی مصیبت یاتوں ، خواب سکيا بیار

ہن پشیمان ہے ۔

ہیا یکہ کہ اوہناں اتے آباد ہوں ویلے خیال کیتا ہیا کہ

دیوں اپنا رستہ بدل گھنسی تے اس بھاری جاگھاں پچ بی چاٹا

ہو ویسی۔ برے ہن اہ اس ازلاں نے ہنیرے توں ک
 کے پچھتاہے ہئے، تے اپنے ائمداں پہ چھپ چھپ کے
 رونے ہئے۔ اوہناں نیاں مریاں مریاں گل گھوٹو وازاں پہ
 وین، رات فی چھپ چڑانگ پہ دور دور کشینے ہئے۔ بدتاں
 توں ردون واسے اس گلاں تا خیال رکھنے آئے ہئے کہ
 آبادی نے دوئے وسنیک اوہناں فی وجہ توں اوکھے نہ
 ہون، برے ہن، اس ازلاں نے ہنیرے تے ہماں
 توں اک کے کدی کدار کوئی پک ادھا بندہ گلا پھاڑ پھاڑ کے
 چیکن لگ بیٹا ہیا۔

”چانٹا..... چانٹا.....“

چھپ فی چار دیواری ترشٹی ہئی تلں لوک ڈرے نہ
 کمں لگ وینے ہئے، اس کر کے کہ ہن عذاب
 پنٹ پیسی۔

ایہہ خیال کر کے ای چیکن والا بندہ مرویا ہیا۔
 کچھ دیہاڑیاں بعد جدوں اُس نا مڑوہ خراب ہونا ہیا
 تاں اُس فی بخشیش واسے دُعا کرنے ہئے تے اُسں عزت احترام
 تاں دینے ہئے۔

اُس فی قبراں راییں ہتھ کر لوک قہاں کھانے ہئے، تے
 پینے پیاریاں واں اُس نے بیڑے انجام توں ڈرانے ہئے۔
 جدوں ساون فی پہلی کٹی پٹی ہئی تاں آبادی نا ہنیرا
 ہور دودھ دینا ہیا، برے اوہا دیہاڑے ہونے ہئے جدوں

لوک مدتوں بعد آپے پر ہنس بول گئے تھے۔

موسم نکمرا بیاں چھتاں تے مچل رکھونے ہئے۔
 کڑیاں مرمہ دھاسہ کر کے اپنے اپنے مہیے نے
 گدگد گائیاں ہیاں، تے اپنے منگیوے فال کڑھنیاں
 ہیاں۔

بسے ایہہ سارا کچھ تھوڑے دیھاڑے ای رہنا ہیا
 روتاں بدلیاں ہیاں تے وت اولہ بنیر۔۔۔
 وت لوک اپنیاں پاٹیاں اکھیاں ٹال ایہجے نغارے
 نکلے ہئے کہ، وہناں نیاں، جیہناں تاکواں ٹال مچڑ دینیاں
 ہیاں تے بڈھڑے چٹ کاپڑ خیالی شہراں نے عواب
 ممکن توں بی رہ دینے ہئے۔

لیاں مدتوں، اس آبادی نے وسنیکاں کچھ
 ایہجے چکر وچ چکرا کے غراں گل دتیاں کہ ہلی نہیں
 تے سلی نہیں۔

اوہ ایہجے اسمانی تارے ہئے چہرے ترٹنے ہئے تاں
 اپنے پیچھے رہیاں ریکاں چھوڑ دینے ہئے۔

اس نہ ممکن والی رات پرچ، چند ہک بیاسے
 تے نیک لوکاں اسمانی صحیفے آپو لکھ لکھ کے بنیرے
 نیاں وسنیکاں سک پہنچاسے۔ تد لیاں مدتوں بعد سارے
 ڈھینے گڑھنے اکٹھے ہوئے تے اپنے ای چوں چند جواتاں
 واں اوہناں امام خامن بدھے۔

جواناں واں متھیاں تے پیار دے کے دیویں آ لہجہ
کڑھن واسے گھل دتا ۔

ساریاں دروازیاں تیاں مہاٹھاں تے کھلو کے پسچیں
تے تربیتاں اپنے ہتھ تے سرے نے چیرے ہا کے
اوبناں واں خدا نے سپرد کیا ۔ بھڑیاں والے مونہہ مہاندیہا
واں کسی ان ڈٹے خوف ریاں لکیراں ہو رہا کھڑا ۔
بہوں دیہاڑے لگ گئے ۔

گئے ہوئے نہیں پرستے ۔

مسافر ہوں ویلے اوبناں مونہاں نے کٹورے بنا بنا
کے تے چمک چمک کے ساری آبادی پرچ چانٹا کرن تا
ذمہ گدا ہیا ۔

اوبناں ریاں مونہہ بویاں بھیٹاں تے ماٹواں اوبناں وں
پر کر کے تھک گئیاں ۔

اوہ پھل ہمیں گئے ، جیناں ناں سستاں سہاگناں اوبناں
واسے ہار بنائے بنے ۔ کنواریاں گھڑیاں شادی نے خواب
نکلیں نکلیاں بڑھیاں ہو گئیاں تے بڑھیاں ماٹواں تا یماں ،
امام خاص توں اٹھ گیا ۔

رات — دو

جس گڈی تے ڈرتی تے ہنری اُسے ہئے ، اُسی چوں
 تریا سپاہی بی لٹھا ہیا۔ اوہ لنگڑا کے ٹرنا گرائیں وچ پیا پھرتا
 ہیا۔ رو قدم پ کے ، کھل کے ، جانی تال ہر یکی بیوزر چیا
 ویکنا ہیا۔

”ایہ ، اتھا کا نا شہر اسے ، ای اس فی زری ایں ، وہ
 اس ، اسان ہی۔ ای سینا ایں بھٹے لوک لین بنا کے کھوستے
 ادین۔ اوہ نا بُری پئی نظری آئی اسے۔ گرجا گھر ، سکوں ،
 کیلاں نا میداں تے اُس نے ساہنے ایرانی دکان۔ ای سات
 کلاما گیا اسے ، تے اوہ گھر چیا نظر آتا اسے“
 سپاہی گھرے نے ساہنے کھلتا بویا ہیا۔
 ”راتھے ما جی ہو ری ہوس ، بیس ہو سی تے ہوتر تے

”کس . گوانڈھے وچ میری تے اُس تا پیا ایہنا ہوسن“
اُس نیاں لکھیاں پچ اُترو آ گئے۔

”اشکا ، میرا وطن ، میرا مٹیا گرا۔۔۔“

گرائیں فی سیر توں اُس تا دل نہیں پیا بھرینا ہیا۔
”اوہ بھنچ پیا نظری آنا اسے۔ جس وچ تھمے پئے کھیڈنیں،
اُس جاگھاں تھدی ہوسن“

اوہ ٹرنیاں ٹرنیاں دور بھل گیا تے اُس جاگھاں توں لکھیا
”مٹے سپننگر تے ہوتر گیٹیاں پئے کھیڈنے ہئے۔
ہیرے پچ چٹھی طرح نظر نہیں پیا آنا ہیا۔ بار چت آں
مجل کے اوہ بس کھیڈنے ہئے پئے۔“

ہوتر فی نظر سپاہی تے ہئی۔ اُساں ایہجا لگا جیوں
اوہ سپاہی اسے آں پہلوں توں سیٹھا اسے۔
اوہ کھیڈ بھل گیا تے بدھا سپاہیے کول آ گیا۔
”ماں کرنا ، شاید اسی پہلوں بکی دوسرے آں
ہئے آں“

”ہاں جی۔“ سپاہیے جواب دتا۔
”کھیڈنا چاہو تاں میری جاگھاں آ ونجو۔ برسے بُن ہنیر
ہو گیا اسے۔“
”جی نہیں ، کئی کھیڈو ، میں بس دیکھاں“

ہوتر سوچ وچ پئے گیا۔
”ای بی ہو سکنا اسے کہ میں اُساں واں کدے جی۔“

نہ ملے ہموں - تھی اتھا کا وچ ای رہتے او “
 ” میں راتھے ای نا - ارج جی گھر واپس پہنچاں “
 ” تے بن تھی اتھے ای رہو ، تہاں واں لام تے تہاں نہ سدا
 ویسی ہے “

” نہیں تہاں مانہہ فوج توں چمٹی مل گئی اسے - دو گھنٹے ہوئیں میں
 گڑی توں لٹھا واں ، تہاں تک گرائیں فی سیر کرنا دیاں سداویاں
 جاہیاں پہنچیاں جاگھاں رک وادی وت ویکھیاں “
 ” تھی اچے تک اپنے گھر کیوں نہیں گئے ؟ کدھر پہنچا
 تاں نہیں کہ گھر واپس اپنے آنے فی طبر ای نہ دیتا
 چاہندے ہوو “

” نہیں گھر ضرور ویساں - ادھناں واں اطلاع بی ویساں - برے
 ایہہ سارا کچھ بولے بولے ای ہوئی - اہلا تک تاں مانہہ
 آپے اں یقین نہیں پایا آنا کہ میں واقعی اتھے پہنچ گیاں - اجد
 کچھ دیر پھر ساں ٹرساں - ذرا ٹھہر کے گھرے دائیں ویساں “
 اوہ خر پایا - ہوتر سوچی پنے گیا - کچھ دیر تاں سپا بیتی اں
 دیکھاں دیکھاں رہیا پھر پنکھر اں اکھن لگا :

’ پتہ نہیں کیوں ، لہجہ لگتا اسے جیوں میں اُس سیانتاں
 یا پنکھر ختم نہ کریے - کھینٹے تے دل نہیں کرنا -
 ” ٹھیک اسے “

پنکھر گیٹیاں سٹ دتیاں -

” نہیں بیکہ کراں ؟ ادھناں بیکہ دتاں ؟ رڈ تے اوہ میر

انتظار۔ پہلے کرنے ہوں۔ یار، گھار کیرھوں ونجیاں؟ میں اوہناں تال
تھراں نہیں مل سکتا، اوہ ماتھہ ویکھیاں ای ساڈ ویس۔ میں تال
گجہ نہیں دستا۔ برے اوہ سمجھ ویس۔

”ابلا گھار نہ دینج۔ کچہ دیر راتھے ای رہ، کچہ وقت گلسی۔“

دوڑے چپ چاپ نہ چنچ تے بیٹھے جوڑے ہوئے۔ بہوں دیر بعد
ہومر گھن لگا ”میں کہاں پیا اڑیکتا؟“

”تداں انتظار اے کہ اُس نے وجہ نا جیہڑا حقد نا ہو گیا

اے اوہ تیرے اندر بی مر دینجے۔ اوہ حقد جیہڑا مٹی نا
لہنا اے تے مٹی ہو دینا اے۔ توں موتو نا عذاب دین
سہنا ایں۔ اس واسے ابلا انتظار کر۔ ساہ بکھنے نا عذاب گک
گیا تاں تداں اپنا آپ بہوں بکا پھلکا گلسی۔ جدوں تک

زندگانی اے ایہجے عذاب آسن تے چلے ویس۔ برے
یہجوں یہجوں ویلا گھسی تیری رُوح آں گھار مٹی۔ زندگی
نی توبہ جوتی نے نیرے ویسے۔ برے ہس ویلے صبر کر کہ
جدوں گھر پہنچیں تیں تال موتو نا بدھیواں نہ ہووے۔

اسی آپے ایہتے بہر کے انتظار کرہاں۔“

پینگر تے ہومر گھاہے نے وڈے پلاٹ تے بیٹھے

انتظار کرنے رہے۔ گھرے چوں گاوتیاں نی وار پئی آں ہی۔ دے
تے روہے آں تسکین پہنچاں ولے گاوت چواں پاسے پئے لہراں
ہارنے تے پیرھی تریمت ساہ پئی وجانی ہی اُس نے مونہیں تے
خست نے شفقت نا ڈر کھلایا ہویا ہیا۔ جیہڑی کڑی نیاں آنجلیں

پیارے نے پردیں تے پٹیاں نہتیاں ہیں ، اُس نے دے دے وچ
معموسیت ہئی ، غمیں ہیا ۔ گاؤں واسے فی عظیم طبیعت ، اُس فی
اواز توں جھک مارنی ہئی ۔

نکا من ہوں عمر مال پیا سننا ہیا ۔ اس دنیاں اکھیاں وچ ۔ بھی
جھک ہئی جیوں اُسں گاؤں فی سچائی تے پورا یقین ہووے ۔

باہر گل وچ دروازے نیاں میڑمیاں تے ہک سپاہی بیٹھا
ہویا ہیا ۔ اوہ ہئے ہئے اپنے گھار پہنچا ہیا ۔ گھر ۔۔۔۔ چساں
پہلوں اُس کسے نہیں وکیا ہیا ۔ اندر اُس نے گھرے واسے
ہئے ، جہتاں اوہ نہیں سیانتا ہیا ۔

اُسں ایسوں پیا گلتا سیا جیوں ادہ اپنے دھنے وچ پہنچ
گیا ہووے ۔ ای گھار اے تے ای اپنے پرائیں ۔

اُلی کس اُسں ویکہ ویکہ گھبرا ہیا ۔ اُس اپنی بیٹوں آں
دسا ، تے ماؤ آں اکھن لگا :

” مانی ما ۔۔۔۔ باہر میڑمیاں تے کوئی بیٹھا ہویا اسے ۔“
” اُسں اندر سد گھن ۔۔۔۔ ونج ۔۔۔۔ ڈرنے فی کوئی کھل
نہیں ۔“ بیس بہر آئی ۔

” نمر آونجو ، ٹساں ، مایٹی سدنی اسے ۔“

سپاہیے پرت کے گڑی آں ڈٹا ۔

” توں بیس ایس ۔ میرے کول آ کے بہر ونج ۔“

گھبرا ہریاں ۔ میرے ہتھ پئے کیتن ، جھٹاک بہر
ونج ۔“

کڑی سیڑھیاں تے بہہ گئی ۔

”تسی کون لو تے تئیں میراں کیسوں پتہ لگا اے؟“

”مانہہ نہیں پتہ کہ میں کون آں ۔ برے توں بیس ای

ایں ۔ میں ، تئیں فی اماں واں سیانٹاں ۔ تئیں نے

بھراواں واں سیانٹاں ؟“

”تسی میرے بھراؤ مارکس آں سیانٹے او؟“

”ہاؤ تیرے بھراو ماں سیانٹاں بجھتی اے ، گھار داس ،

گھار والے دیس ۔ اوہ مانہہ بھراواں توں پی دودھ پیارا

اے ۔“

”اوہ کتھیں ، تئیں تل کیوں نہیں آئے؟“

”سپاہیہ ، مارکس فی متی ہوئی مسدیری کڈھی ۔“

”ایہہ مسدیری مارکس تیرے واسے بھیجی اے ؟“

”کڑی چپ ہو گئی ۔“

”لاہ لاہ مہن نہ آسی ؟“

”اُس کئی وازاں وچ ہنچیا ۔“

”نہیں بیس ، میں قسم کھاتاں مارکس نہیں مویا ۔ اوہ

بھینا اے ؟“

”ہومر ویڑھے وچ آ گیا ۔ بیس دوڑ کے اُس نے

کول چلی گئی ۔“

”ہومر اوہناں واں لالے ہوراں بھیجا اے ۔ بہوں

دیر توں ساڈیاں سیڑھیاں تے بیٹھے ہوئیں ۔“

کڑی اندر چلی گئی ۔

ہومر ، ٹوٹی جارح اُن سیان گہرا ۔

”کُساں نا ناں ٹوٹی اے ۔ بیچھے وچ کُسی ای ملے ہیو نا ؟

سپاہیے سر ہٹا ۔

”پیشی دیلے ، خبر پہنچ گئی ہئی ۔ تار میرے بوجھے وچ

پہا ہویا اے ، دو ، تہی بیکہ کراں ؟“

”ہومر ، ای خبر غلط اے ۔ تار اُن پہلا کے سٹ چھوٹا“

ہومر بوجھے چوں لفظ کلام کے اُن نے پُڑھے کر دے ۔

و ت کچھ سوچ کے کانٹے نے ٹوٹے بوجھے وچ پا لئے ۔

”ہومر ، ماٹہر سہارا دے ، میں آپے اُٹ بی نہیں سکتاں“

ہومر ، ٹوٹی نی باتہر نپ گہری ۔ یقیم ، در بد ٹوٹی ، ہومر

نے مٹھے نا آسرا گہن کے اُٹ کھوتا ۔

”ما“

ہومر نی وار وچ نئے نی رتک نہی ہئی ۔

”ما ، سی گاؤں سُناں ۔ اج سپاہی پرت کے گھار آیا اے ۔

اُس اں ’غیری آ ، آکھو‘

ساڑ وچٹے اُن لگ پیا ۔

”میرا دل کرنا اے کہ کچھ دیر اتھے ای کھوتا رہواں“ ٹوٹی بولیا ۔

ہومر تے ٹوٹی نے ہاندریاں تے عجیب طرح نی مسکراہٹ

کھنڈ گئی ۔

ٹوٹی پٹے دے نے دُکھاں چپا نے نی کوشش پیا کرنا ۔

ہو مر آن ہک ادھی نیبی تسکین محسوس ہوئی۔
میری کانا شروع کیتا۔

نک اہل کس باہر آیا تے سپاہیے تاجتھ ، ہتھ وچ گھن
کے ، اُس نے نال گھ کے کھلو گیا۔

کانا گھ گیا تاں ، ماں جی ، بیس تے میری آ کے
دھارے وچ کھلو گئیاں۔

ماں جی ہوری چپ چپ کھوتے ہوئے اپنے پترن وائیں
پئے ویکھنے پئے ، چہرے ہن دودھ گئے ہئے۔ سپاہی وچکار
کھوتا ویا ہیا۔ اُس نے ہکی پاسے ہو تر بیا تے دوسرے
پاسے اہل کس۔

انجان سپاہی ، چہرا مٹے ہوئے پترے تاسنگی ہیا ،
ٹسکیا۔

ماں جی ہمدان نیاں اکھیاں وچ چانٹا ہو گیا۔ اوہناں
سکرانے نی کوشش بکیتی۔

اج اوہناں نا پردیسی وائیں آیا ہیا۔ اوہناں ، مار کس
گھرے وائیں پرتیا ہیا۔

ماں جی ہوری اپنے ترہاں پترن گھن کے اندر
چلے گئے۔

بُرجِ عقرب

بہی نے سامنیوں بزارویں واری لگیاں ، اوہ کھلو کے
 اندر نظر مارنا اے ۔ چٹّی وڈے گیرے فی سُختاں تے او جہ ای
 کھلا بھلا ، گیروے رگم فی چادر دو نہاں موڑھیاں تو سا بھنے ،
 تلے بد رنگی پچل تے اگے بھلیاں ہوئیاں کایاں موٹیاں بھگیلا
 بھگتی تے ہٹھاں تا رنگ کالا ، برے نے وال کچھوڑی ، پتے
 برت وانگر ۔ بہوں ترٹا ہویا بندہ یاں نواں نیاریا ۔
 میں فیصلہ نہیں کر سکتا واں ۔

اوہ چراں پاسوں شغاف شیشیاں وچ کھلوتا ، نرم قالیناں
 توں ہو کے اندر تا محل سوگھتا اے تے ساڈے سا بھنے
 کُرسی تے بہنیاں ہویاں زور مال ڈکار مارنا اے ۔ سائے تے
 اُسے پستے شوکیں نے شیشے اوس تا پیرچھاواں دکی دوسے اں

بیچنے میں۔ بہوں سارے ٹکڑیاں وچ ونڈی کے بے چین ہے۔
 پاسا بدنا ہے۔ اسیں دوئے سوالیر نشان، اُساں گھورنے ک تے
 گل شروع کرن وچ اُساں مناسب لفظاں واں ڈھونڈن وچ
 بد راہ کرنے اں۔ ”تسیں اجازت دیوتاں میں اتھے اُٹی کر گئیں“
 اسیں ہکی دوئے اں ویکھنے اں۔ ”سہر میری مجبوری اسے“
 اوہ اطمینان نال ساچھے پئے ہوئے شوکیں تے دوئے
 ارکان مٹا کے کچی تلے کر گھنٹا ہے، رقی، مہنگی قالیناں تے
 اُٹی کرنا ہے۔ جگ مگ کرنے گھنیاں نے شوکیں ناشیثہ اُٹی
 ریاں چھٹاں پین نال دھندلا دینا ہے۔

میرا آڑی، دوڑ کے سارے شیٹے نال بئے ہوئے دروازے
 نی پھٹنی اندروں لا کے CLOSED نا بورڈ باہر آکٹ دینا ہے۔
 ”بو باہر نہیں ویتی چاہی نی“ اوہ شوکیں تے جھکیا ہویا ساہ
 جھیک کرنا ہے۔ اس نے بے حجابے مدھے ہوئے ٹکے، پچھے
 واں، میل قمیضاں نے کارے تے پئے ہوئے میں۔ پچھے رنگے
 نی قمیضاں تاون اوس نے وال بہوں پچھے میں تے تلے کالی کھی۔
 میں جلدی نال گندگی تے گھائی رنگے نا کاغذ پا دینا اں تے قالیناں
 نے اوس خستے اں سنبھال کے کات تے پٹی نال وکھرا کرنا ول۔
 ”اوہ کوئی ہے“ میرا آڑی گھ پھاڑ کے مل والے اندرے نے
 پاسے دیکھنا ہے۔ دروازہ کھلتا ہے۔ ”سایاں سد“

اوہ شوکیں نا سہارا گھن کے ہاتھوں نال مٹھے نا پاسینہ
 پونجھنا ہے۔ ساڈیاں تھراں اوس نی گری نے مل تے فرتا تے

پئے ہوئے پڑائے کڑی نے بکسے تے جیاں ہوئیاں ۔

”راز“ اُس ویلے تک راز رہتا اسے جدوں تک کسی

دوئے تک نہ پہنچے ، بہر حال ۔ اوہ اپنے اتمیے دسین ہوئیں

قیسوں نے تلوں ہتھ پا کے وڈیاں نوٹاں نی ہک گڈی سا چھنے

شوکیں تے لکنا اسے ۔ ساڈے پاسے کھسکانا اسے ۔ ”کم

بہوں استادی نا اسے ۔ بلے ٹکرے رہو“ اسیں دوئے ای

کارگراں فی اواز وچ اواز ملانے اُن ۔ ”داصل ، وقت

رہ گیا اسے تھوڑا ۔ میں بی بہوں مشکل نال کم پڑا کیتا اسے ۔

ہُن تَساں واسے تہے رہاڑے رہ گئے میں“ اوہ تلے

ہو کے کڑی تا کس چاتا اسے تے ساہنے شوکیں تے رکھ

دینا اسے ۔ چہڑی بہارت اوس تے درج اسے ، اوس نا اشارہ

کڑی نے بکسے نے ٹھکنے تے اُبری ہوئی جاتی زبان فی طرف اسے ۔

”ہُن اوس فی مزیت باکل نہیں ۔ بس سونے وچ کھوٹ تے

سائز وچ فرق نہیں ہوتا چاہی نا“ کاریگر بہوں احتیاط ناں

کُٹے نے نال کڑی نے بکسے نے ہکی ہکی جتے نا ٹاپ کاغذے

تے لکھنے میں ۔ اوہ قیضاں تے تلوں ہتھ پا کے نوٹاں فی دکان

گڈی پہلی نے اُتے لکنا اسے ۔ ”ہُن اساں کھوٹ ہوسی ،

اتمدوں“ کاریگر ہکی زبان وچ منمنانے میں ۔ ”داصل بکسے

نے اندر شیشہ لگا جایا اسے ، جس نے تلے بہوں وڈا کالا

اُٹھوہاں تیز چاننے وچ پھیشان ہو کے اپنا ٹونگ زور زور

نال لہراتا اسے ۔ وار کرتا اسے ۔ شیشے نا ٹھٹھا پاسا اوس نے

سرِ نال پیکہ لپکے گیا اسے۔ "ماف کرنا میں تئساں واں ایس نے
 بارے پتہ تہاں دسنا ای بھل گیا ہاں۔" "کوئی گل نہیں
 میں سٹرا ساد اُتے تے اود اُتلا ساہ تلے پھیرنا اسے۔ اٹھواں
 چوئیاں پاسے وار کرنا اسے۔ اود یکے تے نیواں ہویا، گچھی
 پھرا کے آسے پاسے کلوتیاں ہویاں کایگراں تے نگاہ کرنا اسے
 دھتے ہرایاں پٹیاں اڈنیاں نہیں۔ اود اپنا ساہ رٹھیک کرنیاں ہویاں
 اوس نا یکہ یکہ نقد نوٹ کہنے نہیں۔ "ہاںکل ایجا ای، اوس
 دز ۱۲ اٹھواں۔ بس کھوٹ نہیں ہوئی چاہیٹی۔" اود ساڈی
 ورتہ دیکھنا اسے۔ "نہیں تہاں مانہہ جمورا معاہدہ توڑنا پوسی۔
 ساڈیاں زباناں گنگ ہو گئیاں نہیں، جوب موٹھیں نا اُتار چڑی
 تے اکھیاں وینیاں نہیں۔ اود سٹھن ہو کے کرسی تے جسم
 دھلا چھوڑ دینا اسے۔ سارے کاریگر شیشے تے بچکے ہوئے
 نہیں۔ شیشے تے تے تنگ جگہ وچ اٹھواں تیری نال
 حرکت کرنا اسے۔ ایس نا وزن بہوں حد تک ودھ گیا اسے۔
 "درا کاغذ پنسل تہاں یلے۔" کاریگر ہر پاسے توں ناپ لکھتے نہیں
 اود کاغذے تے پنسل نال جلدی جلدی، مکڑی واسے
 یکے نے دھکنے تے لکھی ہوئی جھاتی زبان توں بی اگے
 فی کھائی لکھنا اسے۔ "ترے سال پہلوں جس پھوسی
 چوں اساں پیدا کیا جیا، اُس نا وزن اٹھ تو لے ہیا۔
 ایس حساب تل ہر روز نا واہا۔ زہر نا تلکناں کاغذے
 تے حساب لکنا اسے۔" ایہہ، گھنو، دتے پٹ فری ہیں

ہونا چاہیے :۔ سامے کاریگر گڑی کاغذے وچ لوسیٹے ہوئے
 روٹ ، تال والے کمرے وچ کھڑے نیں ۔ " پرسوں شامیں
 جاندی دیاں ، امید اے ایڈس د کرسو " اوہ لکڑی نے
 یکے اُن سنہال کے مُکھا اے تے اپنے گھرے نا پتر
 فوڈ سٹریٹ 276/ N کاغذے تے رکھ کے ساڈے حوالے کن
 سے ۔ اکیس دوئے دند کڈو کے ، اُسلں باہر تک چھوڑنے آئے
 اُن تے واپس ہو کے تال والے کمرے وچ کاریگرں نے تال
 مٹا ، جمور ، ہتھوڑی ، آری ، پائلاں تے کات لے کے چمکنی تے
 جندری تے جُٹ دیتے اُن ۔ ساڈے جتناں فی چمڑی جین پیڑے ۔
 دو دیہاڑیاں بعد ٹھیک ویلے تے اوہ آنا اے تے دوئے
 چمڑاں فی پڑتال کر کے ساری قیمت چکا دینا اے ۔ سونے نے
 نویں پمکدار یکے وچ سنہری اٹھوہں رکھ کے بکس امانت نے
 مور تے دوکانا وچ اتی چھوڑ دینا اے ۔ اگلے دیہاڑے دست
 کسی دیے اکس نے آنے نا وعدہ اے ۔ دوئے دیہاڑے
 ٹھیک ویلے تے آ کے سنہری یکے نا ڈمکتا کھوٹا اے ۔ اہن
 اور وچ بالکل ہکا بیجے دو سنہری اٹھوہیں اُتے تلے موجود
 نیں ۔ نہ تے مادہ ۔ خدا فی قدرت اے ۔ اکس ہر شے نا
 جوتا بنایا اے ۔

ساڈے پیر زمیناں واں دھوٹڈ نے نیں ۔ اسیں ہوا وچ
 ٹلے ، سوکیں نا سہارا گھن کے اپنا وزن برابر رکھنے اُن ۔ وہ
 اُتے ۔ اُن مادہ توں وکرا کرنا اے تے اپنے تھیلے وچ

رکھ گھنٹا اے۔ بکس بک واری وقت امانت رکھتا اے۔ عرصے
 توں اس تا کم اے کہ ٹھیک ویلے آکے بکسے بہوں نہ
 اٹھوہوں کدو کے گھن وینا اے۔ اسان دونہاں بہوں
 سوچ سوچ کے فیصلہ کیتا اے کہ یکے تا ڈھکنا کسوں کے
 چھوٹے بکس، ٹھوہیں فی خیانت یکہ کریے۔ اج ساڈی بھری پھرنی
 دوکاناں ۲ سوہا ہو گیا اے۔ دوکاناں نے نویں مالک تاں ولے
 کرے وچ موجود نیں۔ لوس نے جانے توں بعد اسیں روکے،
 دوکاناں واں ہمیشہ واسے چھوڑ دیساں۔ اسان دونہاں نیں نظراں
 واں کلاک توں دروازے تک چکر پٹیاں کھٹیاں نیں۔ "ماٹ
 کر،" - اوس نا پہلا قدم اندر پھینا اے۔ "کوئی گل نہیں"
 اسان دونہاں نے ولے فی حرکت رکھنی دینی اے۔ یہیں
 ماری کسوں کے آرام مال بکس لاس نے ساہنے رکھ دیتاں۔ اوہ
 اپنا کم کرنا اے تے ہمیشہ فی طرح دوبارہ مانی نگھنا، ہر ٹکل
 وینا اے۔ باہر بھڑ وچ بہوں دیر تک ساڈیاں نظراں کس نا
 چکھا کرنہوں نیں۔ دھتے اوہ غائب ہویا اے۔

یہیں جندی تال شوکیں تے رکھے ہوئے یکسے تے چوہ
 پا وینا واں۔ دوکان نے نویں مالکان تال آخری واری مل کے
 دیس چٹی چادراں وچ لوجھٹے بکسے آں چا کے باہر آنے آں۔
 دونہاں نے قدم زمیناں تے ٹھیک طرح نہیں پنے۔ میں لوکاں
 نے ہجوم وچ چلتیاں ہویاں اپنے آپ آں بالکل ہٹکا سمجھناں۔
 ساڈی رُخ چار دیہاڑے پیلوں گدے ہوئے فیٹ فی طرف

اے جتنے اگلے دیباڑے تجربہ کامیاب ہونیاں ای ، ساں کہہ
 دور نکل دینا اے ۔ رات میں جاگ کے گزاری اے ۔ ماٹھہ
 اپنے کھیمے تے شک اے ، بلکہ پورا یقین ۔ اسی واسے
 حقیقتاً میری پتھوئاں نے بوجھ دیچ پستول اے ۔ ماٹھہ
 کچھ پتہ نہیں کہ اوہ میرے بارے دیچ یکہ سوچتا اے ۔ میں
 بھی جانتوں کہ اوس بھی رات جاگ ای کے گزاری اے ۔
 ہر ویلے ماٹھہ ایہہ چیہا لگا اے ، جوں اوہ اکھیاں پھاڑ پھاڑ
 کے میری نگرائی پیا کرتاں اے ۔

ہن اسان دوٹھان نے وپار میو تے بکس پیا ہویا
 اے ۔ اسان تا اپنی وینی نیاں گھڑیاں توں اعتبار چایا گیا
 اے ۔ ماٹھہ یقین اے ، میری گھڑی پورے پندرہ منٹ
 لیٹ اے ۔ اوہ اپنی گھڑی تے تریہہ منٹ لیٹ ہونے تا
 رونا رونا اے ۔ ” ایہہ آخری سگرٹ ہلی کے اسان کمون
 دلیاں ۔ میں اسان سگرٹ پیش کرنا واں ۔ سگرٹ تا آخری
 کش گھنیاں ہویاں میں رومر تے فیوریوہا بتائے والیاں
 نیاں ماٹھہ بھناں نے تال اسان حوائت تے اوہ مسک
 کے بکے تا ڈمکنا پرتاتا اے ۔ ” اوس فی ماؤ فی ۔ پیری
 بھینوں فی ” ہن اوہ گایاں پرتاتا اے ، کچھ اسان کچھ
 ماٹھہ ۔ میں دھڑکیں آن اٹھنا پٹھنا واں ۔ وت اوہ تسلی
 کرنا اے ۔

ساڈے ہاندرے ٹک کے ساڈیاں چھتیاں تے پھے

بھٹنے میں ۔ ایسہ بیہوا لگتا اسے کہ بچی جڑاں توں بھل جیسی تے
 تلے فرشتے تے ساڈا مغز بکی دوئے نے مغزے وچ رل مل
 ویسی ۔ اسیں پچھلے سٹاں دیہاڑیاں توں بغیر کجھ کھاویاں پیتیاں
 ہر پنجاب منشاں بعد یکے تا دھمکتا کھولنے اُن تے اوس
 وچ مروت مادی اٹھو میں اُن ای دیکھنے اُن ۔ ” اوس نے
 پاسے دینا چاہی تا اسے : ” اوہ چٹی چاداں وچ یکے اُن پھپانیاں
 ہویاں میرے موٹھیں فی گل کرنا اسے ۔ رات تا آخری پہر اسے ۔
 اسیں پھنے اُن ۔ کمزوری اتی اسے کہ قدم نہیں پٹھیں ۔ اکھیاں نے
 اگے تیز آ دینا اسے ۔ بنیرے وچ دوئے 276/ N ڈھونڈنے
 اُن ۔ پرانا بے رنگ بوبا اندرون بند اسے ۔ میں بوجھے فی
 جھڑپٹاں ہوں اندر دیکھنا واں ۔ دھتے نیلا اسے ۔ سنسان گلی
 وچ اسیں پلمب کے پائپ نے مہارے دیواراں تے چڑھلے
 اُن تے اندر کدوینے اُن ۔ دھیر ویراں اسے ، ساہتے نے
 کمرے چوں ہونیاں اسیں احتیاط ناں اگے دھننے اُن ۔ رہس
 ویلے پھٹی چاداں وچ دھیشیا ہویا سنہری کسا اوس نے کول
 اسے ۔ کمرے نے اندر رکھ بوبا جھڑ گھلنا اسے ۔ ایہہ دھ
 کمرہ اسے ، بنیرے وچ اسیں بکی دوئے توں خوف
 کھانے اُن ۔ میرا ہتھ پتکوتاں نے بوجھے وچ اسے ۔ اود
 ، جس بالنا اسے ۔

کدو بانگل خالی اسے ، بغیر سقیدی تاں کدیاں تے جہوں
 میٹھیاں ، عجیب و غریب تصویراں نہیں ۔ سجے پائے یکہ ، ری اسے

جس نے پٹ سٹسے پاسے کھینچے تھیں ۔ اوس پاسوں بدرونی لہر
 آئی اسے ۔ میں سہ روک کے ، دوسرے پاسے ماپساں نی تیلی نل
 پاتا کرناں ۔ اندرے تا فرش بہوں تلے دے ۔ فکر کم نہیں کرنی ۔
 اسی اُسوں اواز دیتے اُن ۔ جواب وچ خالی کرہ اس تا تاں پت آنا
 اسے ۔ بدرو ایس کمرے اُن بی اپنی پیٹ وچ پئی گھنن اسے ۔
 وہ دودھ کے باری نے پٹ بند کر دیتا اسے ۔

دیر بعد ہمت کر کے ابیں دوتے دوتے پاسے ہنیرے پت
 کد دینے اُن ۔ کمرے وچ اتنی بدرو اسے کہ ابیں اپنی ساد
 رکنی محکوس کرنے اُن ، اودہ باری ، جس چوں کد کے ہیں
 تے پہنچنے اُن ، بہوں اچائی تے دے ۔ ساہنے گدیٹے دان
 ترٹن دوتی ملجی نے نال تے فرشے تے اُس نی لکشی اُٹھی پئی
 ہوئی اسے ۔ ہکی پاسے لکڑی تا پُٹا بکسا کھلا ہوا اسے جس نے
 اُتے تا بیشہ موجود نہیں ۔ اس تا گوشت باگماں جاگماں توں پھٹ
 گیا اسے تے ہک چیلے رنگ تا پانی فرشے تے ”ہپڑی ہپلا
 بنانا اسے ۔ ماپساں نی تیلی نے چانٹے وچ میرے اُڑیے اُن
 میزے توں اوس نی آخری تحریر ملی اسے ۔ جس وچ اودہ ساٹسے
 تاں ای مخاطب اسے ۔ اوس لکھا اسے ”ایہہ کل کرنے ، موقع
 صیاں بعد آنا اسے ، جدوں قلب العقب تے شمس زمین
 توں ہک خاص فاصلے تے ہوتے نہیں ۔ اس عمل نے وگاڑ

توں بعد دقا موقع پورے سترائں سالاں بعد آتا اے ۔ اوس
 وسطے ہن ریتے تا قایدہ بقا سوالیہ نشان دھ کے اساں واں
 بکڑنا اے ۔ ایں دس ویلے بھاتڑے رکھنے نی ڈاٹاں
 تے پیراں بھاد بیٹھ ہویاں ، خالی ماچیں میرے ہتھے وچ
 اے ۔ میرے اڑیے تا خیال اے کہ پارٹے کسے تا وڈا کالا
 سوہن فرشتے تے اساں واں پیا ڈھونڈنا اے ۔

گل

گل ایہہ اے کہ ،

وہ سمجھن لگ پیا اے ، اسی ترے ، اُتس کووں دُور
 ہوسے دینے آں ۔ ادہ پریشان اے ، ہک ہک کر کے ساریاں
 نال کئی واری مل مچکا اے ، تے ہر واری اسں ساریاں
 ہک دیاڑے اُس نے دفتر آنے فی حامی بھر گھدی اے ۔
 'کس فی مرنی اے کہ سارے یلی ۔ ہک دیاڑے
 مل بہواں ۔

اگتہ ہیا ۔

ہوں رہاڑیاں بعد کچر اپنیاں گھن کہ سارے میں تہاں

دہن دیہاڑیاں ترس گئیں - بدوں اسیں کھن
 کرنیاں تھکنے نہیں ہیں - دیکھو نا - میں جو کچھ دی اں
 تہاں واسے تہاں اولہ ای نا -

اسی ترے اُساں گل نہیں کھن دینے اں تے
 اکھنے اں -

اساں ایہوں کدی فی نہیں سوچیا کر توں ۔ ۔ ۔ ۔
 بکیہ ؟

بھئی ہونا ای اسے نا آخر، ہن توں افسر بن گیا ایں -
 افسر فی ماؤ فی -

اوہ ہر واری اپنے آپ اں کھاں دے کے گل کھتے ای
 مکا سٹا مے -

نڈتاں توں ایہا کچھ پیا ہونا اسے -
 بھئی ہونا ای اسے نا آخر -

اسی سارے اس گھن تے پچے اں - اساں پوں ہر رک
 ایہا چاہنا اسے کہ بہوں دیہاڑیاں بعد کچھ اپنیں گھن
 کریمے - اسی فی ایہناں دیہاڑیاں ترس گئے اں - بدوں اسی
 گھن کریاں تھکنے نہیں ہیاں - برے -

شمر فی سید توں مصروف مرکاں ، تے کاروباری جائی
 سے ، ساریاں توں وڈی بڈنگ فی وڈی منزل تے اس نا
 دفتر اسے - مرکاں والے پاسے بہوں گیلیاں بند باریں وچ
 جڑے موٹے نشیشیاں نے تچھے بہوں مہنگے پردے تے

دفتر ناکم کالج تے بہک بہوں سوئٹی ۔۔۔۔

اساں ملیاں ہویاں مڈتاں ہو گئیاں۔ بس بہک خط آیا
 بیا۔ جس توں اوہناں ساریاں گلاں فی تصدیق ہوئی اے۔
 اسی خواہ مخواہ، بغیر کسی کتے نے گلاں کرنے ہوئے،
 پھرے پڑے اُس نے دفتر والے پاسے نکل دینے اں۔
 تے ہکی دوئے کووں نظراں پچا کے اُتے دیکھنے اں۔
 اُس نے دفتر اں، رجتے بہوں گیلیاں باریاں وچ بڑے
 ہوئے موٹے شیشیاں نے پچھے مینگے پردے تنے ہوین۔
 پچھے اوہ بہنا اے۔ اسی سوچ سوچ کے پاگل ہو گئے
 اں۔ اوہ ساڈا یار اے۔ جدوں بی ملتا اے ایسا آکھنا اے کہ
 اسی کس کووں دُور۔ اج اساں مل کے، اُس نے دفتر
 دینے نافید کیتا اے۔ لوکاں نے بہوں وڈے اکھڑ نال
 دفتر نیاں سیرلیاں چڑھنے، جیوں تیوں اُس نے کمرے تک
 پہنچنے اں۔ کمرے وچ اوہ موجود نہیں۔ فرشتے تے، ہر پاسے
 پھٹے ہوئے وزٹنگ کارڈز تے خطاں فی رُل پٹی ہوئی اے۔
 پلائی وڈ فی بہوں وڈی میز نے پچھے، پھرے والی کرسی تے
 ہکی پاسے اٹیا ہویا، باوردی، دربان، بیڈی سیکرٹری نال رلنے
 والیاں نے وزٹنگ کارڈز پیا چیک کرنا اے۔ لوکاں تا زور
 اُسی پاسے، سائیڈ روم دائیں اے۔ اکسین بھارے قدم
 چانے دروازے تک آنے اں، رجتے اوہ اپنے کمرے فی
 طرف ودھنے لوکاں نے کمرہ اں دوہاں ہتھیاں نال پچھے دیکھنے

وہ مہر و فاسد ہے ۔

”گل ای اسے کہ ...“

اساں دایں پرتیاں جویاں آگہدا ہے ۔

نویاں چھپیاں

- قائد اعظم ————— رفیق ڈوگر ————— (قائد اعظم باسے مضموناں دا ترجمہ)
 - کلیات لالی ————— پروفیسر ریاض احمد شاد ————— (صدیق لالی دا مکمل کلام)
 - شام رنگی کڑی ————— نواز ————— (ریڈیائی ڈرامے)
 - کال بلیندی ————— اے ڈی اعجاز ————— (جنگ آزادی باسے ڈھولے)
 - پہاچ ————— ظفر شاری ————— (ناول)
 - رکتیں بندے ————— پروفیسر شارب ————— (بار دے ڈھولے)
 - لہو سہاگ ————— شفقت تنویر مرزا ————— (لورکا دے ڈرامے)
 - کن لیکھا ————— محمد آصف خاں، تنویر بخاری ————— (پنجابی مصدراں باسے)
 - بار دے گیت ————— مشتاق صوفی ————— (لوک گیت)